

# UQAFÍQOO UFABA

## Náaru kambíqaaninnainaina Yoohaneena uqafíqoo ufafa.

**1** <sup>1</sup>Dauní kambíqaaninna ainainara Ánutufa narí ásauku mundírana Yísuna akooroommámufanoo mifá quándakinoo narí faiqi námu qímannimianifeera Yoohaneena kooroommá áminau. Ásauku mundírafa maa-ainainásara narí qangiroo aqiqoofanoo qumuréeno Yísuna aináinira faiqi Yoohaneena kooroommá áminau. <sup>2</sup>Yoohaneefa aiqáma ainaina qáfeemaruna faqa írimaruna faqa qangiroo fannoo qímamúna aiqáma maa-papiqánaki kooroo inau. Maa-ufána Yísufa ásauku mundírafa narí ákoona Ánutuna ánoona ufa Yoohaneena qímamufanoo ákara rúmaqoo úfafa maa-akaráfa máridanoo. <sup>3</sup>Faiqí moó fannoo maa-akarána ásaana rínafa asasiannoo. Maa-tamummaqara ufána irisée eedóo qínausa misá asasifáranoo. Maa-ufánakinaa ainaina koorooínausa qúsasaa kambíqainara maa-ufána ásaana rímariasa faqa eedóo qímariasa faqa asasifáranoo.

**Qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée maqúsakinaasa amaana máqaki kéeqee maríasa misá Yoohaneefa nímandoo úfafa.**

<sup>4</sup>Asia máqa maaqaki maríasa amaana máqa qísauku dínni taikásee dínni ani qaara máraránaki kéeqee maríasa qinée Yoohaneesa ákara rúmannimaqaidaqa.

Ánutufa óoqai márufa maqee faqa káqi márifa kásooqaqee náaru faqa márianinafa narí áfaarirana faqa narí asooárana faqa ínni nímidanoo. Ánutuna ufa írira qaari óorinni Ánutuna maraquna námu qísauku dínni taikásee dínni qaara marasée maríasa miqí kai mándee Ánutuna áfaarirana faqa asooárana faqa ínni nímidadaqa. <sup>5-6</sup>Yísufa ásauku mundírafa andeeqásee kooroo ímarifa Ánutuna óoqa faiqi kúqiranakiqari fíndifufa maa-maqa maaqánakinaasa karaambáiquaqa úriqararafa márifa mifá faqa narí áfaarirana faqa asooárana faqa ínni nímidanoo.

Mifá maasára ámuqusámmidanoo. Mifá narí kúqiranannai maasá mandáinainakinaana idukúnniseenoo maasá qumáreeqeenoo narí ákoona Ánutuna aanáiqikirausa máriaqee qímaseenoo quqáqisáifaqa márídaqa. Ánutuna ásauku mundírana Yísuna afaaqa aréenarana faqa afeeka faqa firaqóo mináindi márianifeera.

<sup>7</sup>Qáfaaqa, mifá Yísufa asurukí qúmidanoo. Miná faaqaaná raqúramusa misá faqa kúqiranakiqari fíndifi qáfeefaranoo. Maa-maqa maaqánakinaa maqúsa maqusa máriasa aiqáma minára ikíraqéeqa soofaarifáranoo. Dóo kúqaa uqanna miqífaranoo. <sup>8</sup>Ánutufa úriqararafa karaambáiqu óoqai márúfa maqee faqa káqi márifa náaru faqa káqi márianinafa naríara maaqí qídanoo. Qinéé óosana ároo aukuana máriafanausa náaru taikára aukuana faqa káqi márianausa márídaqa.

**Yoohaneena áfu pisipasamándoofanoo ásauku  
mundírana Yísuna qáfanau.**

<sup>9</sup>Yoohaneefa narí qáfoo ainainna maaqí qímasee ákara rínau. Qinéé Yoohaneesa ínni nífasausa náuraiqi márídaqa. Qinéé ínnisaimbaqa Yísuna ánoonufa qímannimunaqa nári únna Ánutufa márifaqa kúqaa qíra Ánutunara níkoqaiifaqa aupúrarana faqa nárirana faqa ínnisaimbaqa qímimariafaqa máraidaqa. Qinéé faqa ínnee faqa Yísuna quqúsaki márúnausa márídaqa, maasá miná teeroo quqáranaki máraidaqa sía minára aupúreeqa miná minníseeqa káqi minakí dóori runúsee máraqa fídaqa, qinéé Yoohaneesa Ánutuna ufa faqa Yísuna koorooíra ánoonufa faqa qímannimifannanara Roomma máqannaasa qiní karabúsa rumbáranaki qísoofaqa márídaqa. Ooruku námmani qámbaana Patamoosa áfumaki Roomma máqanna karabúsaki máriafananoo Yísufa óosana óosana ainaina kambíqaaninnanara qímaqiminau. <sup>10</sup>Karaambáiqu qímaqoo faasaana karabúsaki máriafananoo amaanasáa Ánutuna maraquana fannoo dáakufufanoo ínaaqianaindari fira ufireena miqírafa faiqíara foora ufa qinau. <sup>11</sup>Mi-ufáfa maaqí qímasee qímaqiminau. Yoohanee maqee uqafíqaanna áinaina anée papiqakí ákara rúmasee dínni qísauku taikásee dínni ani qaara marasée máqusanaasa nári amaana máqakiaqa kéeqee maríasa ákara rúmannimaqaa. Efeesusa máqusa amaana máqaki kéeqee maríasa faqa Samirana máqusa amaana máqaki kéeqee maríasa faqa Peerakamumma máqusa amaana máqaki kéeqee maríasa faqa Tiatira máqusa amaana máqaki kéeqee maríasa faqa Firadeerafia máqusa amaana máqaki kéeqee maríasa faqa Raoodiseea máqusa amaana máqaki kéeqee maríasa faqa miqímasee amaana máqanamuaara ákara rúmannimia.

<sup>12</sup>Mi-ufána qímaqimisoofaqa qinéé yáfee ínaaqiannaindari qímaqimidanoo fee qímasee quándaki qáfaafananoo rambi kúradee mári ainainausa qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée márufanoo

rambi aiqámasaa márída qéemarinau. <sup>13</sup>Mi-rambísá qámbainai faiqíara foora kíkíqinoo márufaqa qinée qáfaqiafana. Mi-fasiqána qamunna kísaaqa karaambáiqá qamunna maqásaa qumumárufaqa qáfaqiafana kóora áuqira ráitanda karaambáiqaindi miná áradauqanna rumbánoo márínau. <sup>14</sup>Miná ákiqa asausí qáfeeqa éekara asausíara foora káaqa éekara árinoo márínau. Miná áfu fannoo idáuru miqírafa qéemarinau. <sup>15</sup>Miná áiku fannoo ánuqara barásara foora tandí tandímarínau. Miná ufa fannoo óndainni nammáriara foora aiqanáiqana ímarínau. <sup>16</sup>Miná ásaukuqannai ásaukuki qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée fásaunamu uaqée inau. Miná óokiqari qaseema miqírafa raiqárafa áfaidarafa animárinau. Miná óori áfiri súani qámbaanai ururée firaaqóo qaindee ímarínau.

<sup>17</sup>Qinée miná qáfamasee káaqa rufíasee miná áramandunnai maqásaa áqufiqa kúqíara foora iqá máriafananoo narí ásauku uqannái qinísaa mundúseenoo qímaqíminoo qinau. Óo maa-fasiqa sía rufíaa. Qinée indaarúqaasa faqa ínaaqianaasa faqa márídaqa. <sup>18</sup>Qinée óoqai káqi máriafanausa márídaqa, qinée kúquafanausa márídaqa dóo qíqafa káqi márúnausa márídaqa náaru náaru márianaura. Qinée kúqíranara rakísírausa úriqarararusa márídaqa miná kooqí kíqa uaqéeiunausa márídaqa kúqíranaki máriasa mandóosana máreeusa misá máriaqoo faqa úriqarararusa márídaqa miná kooqí kíqa faqa uaqéeidaqa. <sup>19</sup>Yoohanee anée qáfa qáfeemarianna ainainna írimarianna ainainna aiqáma pápiqakí ákara rúa. Maqee qáfeemarianna ainainna faqa kásooqaqee kambíqaaninna ainainna faqa ákara rúa. <sup>20</sup>Qiní qísauku uqannái qísaukukinaa fásau qísauku dínni taikásee dínni ani qaaraqánda marasée fasau miná kukéeqarana óosana maaqímmínoo máridanoo. Qísauku dínni taikásee dínni ani qaaraqánda marasée amaana máqasaa rakísímaria Paatoosa fásau márídaqa. Qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée rambi kúradee maría ainainna miná kukéeqarana óosana maaqímmínoo máridanoo. Maqúsa maqúsa amaana máqa mifá máridanoo. Qísauku dínni taikásee dínni ani qaaraqánda marasée amaana máqara qídaqa.

**Efeesusa máqusanaasara ufa Yísufa Yoohaneenasáa  
qímaqoo úfapa máridanoo.**

**2** <sup>1</sup>Yoohanee anée Efeesusa amaana máqasaa rakísímari paatoona maaqí qímasee ákara rúmasee qímamia.

<sup>2</sup>Óo Efeesusa máqanna Paatoo dínni taikásee dínni ani qaara marasée fásau narí ásaukuki úqirafa ni fásiqafa aní qímamidanoo. Qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée rambi kúradee mari ainainna qámbaanai nímari fasiqafa Efeesusa amaana máqasaa rakísímari paatoo maaqí qímasee qímamidanoo. Qinée anée áuqee

maríanna saikána írídaqa anée kadáapiri maríannanara írídaqa anée sía feefaurúara irisáidana maqee maqee kadáapiri márianaqa írídaqa. Anée mandóosana máree máriasara ákooqee maríannanara qinée minára faqa írídaqa eedóo qídaqa. Akaqáusa náriara únna qímasee Yísufa diqiqoo fásiqausee qufaná anée misá faqa amanamásee qáfoonanoo misá únna qírana anée paqúrunafa máriananoo. <sup>3</sup>Anée reendenámasee miqóo kai fímarianafa máriananoo. Anée qiníara óosana óosana kadáapirirana marasée sía minnísaananoo káqi márana fímariananoo. <sup>4</sup>Akaqá ainainara kai aníara áaqeefoo qídaqa. Anée óoqai indaarú unándeé sía qiníara ámuqusidanoo. <sup>5</sup>Óoqai múruqoo ámiqiranaki máriunafa dóo miaqóo qúmuananoo. Ínneeqa óosana quándaki óoqai undée kai iaqaana. Sía miqífaqa qinée ínnee márinannai ínnei rambi máriqooqaraana máraanaqa ínnee dóo imbéefara. <sup>6</sup>Ínniki moo óosanara qinée ámiqira fee qídaqa. Nikooraita únna amaana ufara ínnee qiní daanna ráidaqa fídiaqaammi maríafanoo. Nikooraita amaana ufa qímariasa aiqáma faiqí faqa ánaasee faqa moodáanaki máraqa nuafaqa ínnee misá nínnda fee qiní daanna rée fídiaqa ímariasa máriafanoo.

<sup>7</sup>Ánutuna maraquna fannoo amaana máqaki kéeqee maríasa aiqámai qímannimidanoo. Náaqoo faqaasa miná ufa kái íríaqa. Mandáinainaki afeekaikámasee rákiranara foora máraqa fifi ínaqa úriqarée maríasa qinée misá qímannimianaqa misá Ánutuna innaarúna ququsaki kéeqafi innaarúnai asumu márirana nímira saqari qaamma neefáranoo.

**Samirana máqusanaasara ufa Yísufa  
Yoohaneenasaa quqóo úfafa máridanoo.**

<sup>8</sup>Miqí qímaseenoo Efeesusa amaana máqa Paatoonara ufa qímaseenoo quándakufanoo Samirana amaana máqasa Paatoonara Yoohaneena qímaminau. Yoohanee anée Samirana amaana máqasaa rakísimari Paatoona maaqí qímasee ákara rúmamia. Óoqai indaarúqaafa faqa ínaaqianaafa faqa óoqai kúqufa fíndifi káqi máriafa Yísufa maa-ufána aní qímamidanoo. <sup>9</sup>Qinée ínnei kadáapiriranara írídaqa ínnee maa-maqánasaa aináina síaisa kudi máriafanoo innaarúnai ainaina faqaasa máriafanoo qinée írídaqa. Sadannana faiqi námu akaqáusa náriara únna qímasee Yuda máqanna fee qímariasa ínniara mandúfa óosana óosana qímariana qinée írídaqa. <sup>10</sup>Qiní ufasáara káqikaa qóo ínnee aupúrarana márefaranoo ínnee sía minára rufíaaqa. Ínnee íríaqa Sadannafa ínnei nimanamásee qáfaaneera karabúsaki akaqáusa quqáannoo. Ínni nídafirafa maa-maqánasaa qúsasaa máriannoo. Ínnee káqi máraqa fifi ínaqa kúqirana paqúrinna aukuaana qinée náaru máriara qáfee afisúnnímaqaanaura. <sup>11</sup>Ánutuna maraquna fannoo aiqáma maqusa amaana máqaki kéeqee maríasa qímannimidanoo náaqoo faqaasa mi-ufána íríaqa. Andeeqára óosana káqi máraqa fifi ínaqa Sadannana nimanírana úriqararusaikí maríasa ínaaqianna kúqirafa sía misá náruannoo.

**Peerakamumma máqusanaasara ufa Yísufa  
Yoohaneenasaa quqóo úfafa máridanoo.**

<sup>12</sup>Yísufa miqí qímasee Samirana amaana máqa rakísiranara Yoohaneena qímamiseenoo quándakinoo Peerakamumma amaana máqasaa Paatoona maaqí qímasee qímaminau. Yoohanee anée Peerakamumma amaana máqasaa rakísimari Paatoona maaqí qímasee miná faqa ákara rúmamia. Qaseema dínni dínni raiqárafa óokiqari animári fasiqafa Yísufa maa-ufána aní faqa qímamidanoo. <sup>13</sup>Ínnee Peerakamumma máqusanaasa Sadannana amaana máqa máriaqoo máriasa máriafanoo qinée írídaqa. Ínnee kúqaa qínísaa atooqée maríasa máriafanoo. Ínni maqúsai Sadannana amaana máqa máriqoo miqóoqaraasa qíní qíqoondi moo fásíqa qíní Yísusara andeeqásee kooroo qímarina ákiaqara miná áuqu Antipasana kuqá árufaqa ínnee sía minára ruffoosa káqi kai qíní saqáriki máriasa máriafanoo. <sup>14</sup>Akaqá ainainara kai ínniara áaqaidámiafoo qídaqa. Ínniki maqee Baraamafa óoqai máriu fasiqana aanna rée máriafanoo mi-fasiqáfa Baraamafa márufaqa ínniki akaqáusa mi-oosanná máraidaqa. Óoqai Mooaba máqusanaasa karaambáiqua fannoo Barakafa Ánutuna tamummáqara fasiqa moo áuqu Baramana munnimma amiséenoo anée náukarara ufa Isaraee máqanna nimisáinaqa kúquaqa. Miqí qufanoo Ánutufa Baraamanara qáoo qufanoo quándakinoo Barakana qímamufanoo Isaraee máqanaasa mindáraasa únna Ánutuna óorisaa náranara dúfi dúfi qímasee nárana náidaqa mindáraa anaasee náafeeqee máriqau. Ínnee Peerakamumma amaana máqaki máriasa akaqáusa Baramana óosana máree máriafanoo. <sup>15</sup>Miqí kai másee ínniki Nikooraita amaana ufa írimariasa akaqáusa máriafanoo. <sup>16</sup>Ínnee ínneeqa mandóosana kafáa quandáaqa. Sía quandáifaqa qinée ínnee máriaqoo anireéqa qeeqá dóokiqari qaseemannái mi-mandoosanná máree máriasa náruanauranoo.

<sup>17</sup>Ánutuna maraquna fannoo aiqáma maqusa amaana máqaki kéeqee maríasa qímannimidanoo náaqoo faqaasa íríaqa. Óoqai Isaraee máqannaasa aadána maqa maaqakinai nímarufaqa kanánaana kanánaana innaarúnaindaraa feemu nímiaafanausa máridaqa. Máq maqee máriaqoo mandáinaina faqa rákiraridaqa miná úriaaqararausa qinée kukéeqara feemu innaarúnai misá nímiñanaura. Éekara óonisaa nári fúka nuqu ákara rírana moodáa kai moodáa kai nímiñanaura. Mi-fuka auqúna sía moó fannoo misá óosana írinnanoo narí kai miná óosana írinnanoo. Dóo mi-ufána Yísufa Peerakamumma amaana máqasaa Paatoonara Yoohaneena qímaminau.

**Tiatira máqusanaasara ufa Yísufa Yoohaneenasaa  
quqóo úfafa máridanoo.**

<sup>18</sup>Rambi kúradee maría saqarina qámbaanai máriafa Yísufa miqí qímaseenoo quándaki Yoohaneena kafáa maaqí qímasee qímaminau. Yoohanee anée Tiatira amaana máqasaa Paatoona faqa maaqí qímasee

ákara rúmamaqaa. Ánutuna ámaaku áfu idára foora qéemarifa miná áiku faqa ánukanóo mari barásara foora tandí tandí marí aikunannoo mandáinaina radámimarifa Yísufa maa-ufána inni qímannimidanoo. <sup>19</sup>Ínnee Tiatira máqusanaasa qiní Yísusara nímuqusidanoo qinée írídaqa, ínnee maqee maqee írìqa kai fímarianara faqa qinée írídaqa, ínnee qiníara iriséeqa ínneeqa máqannaasa dadaaqímariafanoo. Ínnee sía kadáapi dári foo qímasee minnísee maríafanoo káqi máraqa fímarianara minára faqa írídaqa. Óoqai ínnee qiní saiká óodaa máree máriqau, maqee kámu firaaqóo máree máriafanoo qinée minára faqa írídaqa. <sup>20</sup>Qinée inni moodáa ainainara kai inni níqídaqa. Ínnee mi-manda anaaseená Yeesebeera nammarinara sáina káqi márianifee qímariana. Mifá únna qímasee naríara Ánutuna ufa máree marunaasee qídanoo. Mi-anaaseefá naakápaidanoo qiní ufa írimariasa rarísameeqeenoo faiqí faqa ánaasee faqa narí úmmuari narí úmmuariranaki quqáidanoo. Moo únna ánutunara innaaru qímasaida nárana néemarianaki faqa quqáidanoo. <sup>21</sup>Qinée mi-anaaseená aneenná úmmuariranakiqari quandáannee qímasee áfeesunaisia máridaqa. <sup>22</sup>Minára miná maréeqee narí rarisaqánua fasiqausa sáimbaqa mandá qarisaa quqásanaúra minaki máridaqa teeroo firaaná máraida márifaranoo. Misá nári mandóosana sía aupúramásee quandáifaqa qinée dauní miqíanaura. <sup>23</sup>Qinée mi-anaaseená ufa írimariasa faqa kuqá narusánaqa amaana máqaki kéeqee máriasa qiní óosana írifaranoo. Misá qiníara kukéeqara ainainara írimari fee qiaqéera náruanauranoo. Qinée aiqámausa nári nísaukunnaí áuqainnana ákiaqara kai nímiánaura.

<sup>24</sup>Ínnee Tiatira máqusanaasa sía mi-manda anaaseená óosanna mároosa máriafanoo. Miná óosana máreemariasa Sadannana meemáqoo kukéeqara írìrana írimariasa náriara únna qímasee akoofása fee qídaqa. Qinée sía ummaara moó faqa innisaa quqánaura. <sup>25</sup>Maaná kai qímannimidaqa. Ínneeqa ámiqira óosana uaqéeeiana miná kai maramáree fuaqa, fifi ínaqa qinée qúmuanna aukuanna miná ákiaqara máraaqa. <sup>26</sup>Rákìranara foora iqá mandáinaina úraaqarararee ímariasa qiní ufamau fímariasa mi-maú fifi ínaqa taikára áukuana paqúriqa qiní kíkoofa afeeka qímuna quándaki misá nímiánaura. <sup>27-28</sup>Níminaqa kásooqaqee náaru misá moo máqannaasa úrinaaqaramásee áinna faaqaanannái misá qafeera foora rukámifaranoo. Qinée iqáqara dúqudeeqi faqa nímiánaura.

<sup>29</sup>Ánutuna maraquna fannoo amaana máqaki kéeqee maríasa qímannimidanoo náaqoo faqaasa mi-ufána írìqa.

**Saradisa máqusanaasara ufa Yísufa  
Yoohaneenasaa quqóo úfafa máridanoo.**

**3** <sup>1</sup>Yísufa miqí qímasee Tiatira amaana máqasaa rakísirana qímamiseenoo quándakinoo Saradisa amaana máqasaa Paatoonara

Yoothaneena qímaminau. Yoothane anée maa-ufána ákara rúmeeqeenana Saradisa amaana máqasaa rakísira Paatoona ámaqaa. Ánutuna maraquna dínni taikásee dínni ani qaaramarasée maraquna qumáree marífa dínni taikásee dínni ani qaaraqánda fásau qumáree marífa Yísufa ínni Saradisa máqusanaasa qímannimidaqa. Qinéé ínee áuqeemarianara íridaqa. Misá únna qímasee ínniara kásimariasee qiafaqa qinéé ínniara kúqimariasee qídaqa. <sup>2</sup>Ínee minára iriséeqa tautí fíndifuaqa nímuqusa káqikaaqoo kásimariqoo káaqa kúqifooro dauní fíndi fuaqa. Íneeqa Ánutuna saiká máreemariana Ánutufa qáfaidanoo miná áfusaa sía ánoonaikidanoo minára qinéé ínniara tautí fíndifi fuaqée qídaqa. <sup>3</sup>Ínee óoqai qiní ufa írimaria óosannara náaqoo irisée qiní ufara faqa irisée eedóo qímasee mi-maú fífanoo íneeqa mandóosana quandáaqa. Ínee sía faiqáranakiqari tautí fíndififaqa qinéé úmmuari mari fasiqafara foora tautúmannimaqásee aniréeqa nárúanaura.

<sup>4</sup>Ínniki Saradisa máqusanaasa akaqáusa sía qikairí fáisa máridaqa. Ínee qikairí síaisa qiní faqa nífáranoo. Ínni ámiqira márirana amana kái éekara qámunna afisúnnimáqasaanaqa qiní faqa fífáranoo. <sup>5</sup>Mandáinaina fannoo ínni maqee maqee rafáaqafímarifaqa mi-manda ainainná úriqararaura ínni naanna rámasee éekara qámunna afisúnnimáqarara qídaqa ínni núqu faqa náaru káqi máriira pápiqakinaana sía ateekáanaura káqi márianifeera qídaqa. Qinéé qeeqá qíkoona óorisaa faqa miná qangiroo misá nóorisaa faqa ínee qikairí síaisara qiní faiqi námu fee qianúra.

<sup>6</sup>Ánutuna maraquna fannoo aiqáma maqusa amaana máqaki kéeqee máriasa qímannimidanoo náaqoo faqaasa mi-ufána íriaqa.

**Firadeerafia máqusanaasara ufa Yísufa  
Yoothaneenasaa quqóo úfafa máridanoo.**

<sup>7</sup>Yísufa miqí qímasee Saradisa amaana máqa Paatoona qímamiseenoo quándaki Firadeerafia amaana máqasaa rakísimarunara Yoothaneena qímaminoo qinau. Yoothane anée maa-ufána ákara rúmeeqeenana Firadeerafia amaana máqasaa rakísira Paatoona maaqí qímasee ámaqaa. Óoqai Dafidifa kooqí kíqa uaqéeuna qinéé Yísusa maqee miná uaqéeidaqa aní qímamidaqa. Qinéé náaquqara andeeqaraura kúqaa ánoona óosana óosana máreemarúnausa maa-ufána ínni qímannimidaqa. Qinéé kíqannai kooqí ititásaana sía amana moó fannoo atúarana amana máridanoo, kaifáa qinéé kooqí atúasaananoo moó fannoo sía amana ititáannoo. <sup>8</sup>Ínee Firadeerafia máqusanaasara qinéé ínni aiqámausara ámiqimasee íridaqa. Ínni nóorinni kooqí atúarana quqásaananoo moó fannoo sía amana miná ititáannoo. Ínni afeeka káqikaafa máridanoo ínee qiní naakápara ufamau fímariasa máriafanoo. Ínee maqee maqee qiníara kai íridaqa máriasa máriafanoo. <sup>9</sup>Íriaqa, Sadanna faiqi námu akaqáusa

máriasa náriara únna qímasee Yuda máqanna fee qímasee qímariasa qinée misá maréeqee ínni níramandunnai quqásaanáura. Aiqámausa miná qáfeeqa óo Yísufa ínniara ámuqusifanoo miqídanoo fee qiaqéera.

<sup>10</sup>Qinée ínniara reendeenámandee máriaqee qíafanaqa ínnee miqí maríasa máriafanoo. Miqí maríana ákiaqara firaa teeroo máaqanna máaqanna nimanamásee qáfaanura miqíanna aukuanna qinée ínni maréeqee káqi átinnai quqásaana asumu márifaranoo. <sup>11</sup>Qinée qúsasaa qúmuanaura. Ínnee úriqaraqá máriana ámiqimmandee rakísi qumáraqa moó fannoo qumárandooraa. <sup>12</sup>Maa-maqánasaa mandáinaina qámgaanai úriqararana qinée miná qumáreeqee qeeqá qikoona amaana máqaki quqásaananoo mifá faakánaikinoo máriannoo. Qinée miná afaaqasáa qeeqá qikoona Ánutuna áuqu quqáanura, qeeqá Ánutuna firaa maqusa fúka Yeerusaree áuqu faqa miná afaaqái quqáanura. Mi-maqusáfa innaarúnaindari qiní Ánutufinnainadari kásooqaqee qúmuannoo. Qinée qeeqá fúka dúqu faqa mi-fasiqána afaaqái quqáanura.

<sup>13</sup>Ánutuna maraquna fannoo aiqáma maqusa amaana máqaki kéeqee maríasa qímannimidanoo. Náaqoo faqaasa mi-ufána íriaqa.

**Raodiseea máqusanaasara ufa Yísufa  
Yoohaneenasaa quqóo úfafa máridanoo.**

<sup>14</sup>Yísufa miqí qímasee Firadeerafia amaana máqasaa Paatoonara Yoohaneena qímamiseenoo quándaki Raodiseea amaana máqasaa rakísiranara qímaminoo qinau. Yoohanee anée Raodiseea amaana máqa rakísira Paatoora faqa maaqí qímasee ákara rúmamia. Qinée mapukúsee márúnna fasiqausa Yísusa ínni qímannimidaqa. Qinée náaru náaru kúqaa ánoona ainainá kai qímarunausa ínni qímannimidaqa. Ánutufa aiqáma ainaina áuqimaruna óosana qinée márunausa ínni qímannimidaqa. <sup>15</sup>Qinée ínnee áuqee marú ainainnara íridaqa. Ínnee sía suarú qíqa máriafanoo ínnee sía idáidíqa máriafanoo Ínni óosana ámiqirafa márinqau kaifáa minára faqa írini. <sup>16</sup>Ínni óosana súanisaa nammáriara foora náunanoo idídi márifaqa fididaqa. <sup>17</sup>Ínnee únna qímasee ínneeqara aiqáma ainaina óosana óosana faqaasee qímariafanoo. Ínni nifaaqa rumbánoo márifaqa mandáikidaqa kudoosaápaqa máridaqa ínnee sía minára írimariafanoo. Ínnee kudí maríafanoo nífu qimbárusara foora máriafanoo káqisámuaara foora máriafanoo. <sup>18</sup>Qinée maaqí qímasee ínni naamúa qidaqa, ínnee qiní kóora munnimmara foora feefaurúmaseeqa minánnai naundurákinaa qúmiasana moómoo máraaqa. Ínnee qinísaaqaraa andeeqáranaa feefaurúmasee éekara qámunna foora marasée ínneeqa nisaurírana mandá nifaaqasaa afisúaa. Ínneeqa nífu marasinna minníseeqa qiní marasínnara foora feefaurúmasee ínneeqa nífusanara foora nárímarínaki akusáifanoo ínni nífu ámiqiani. <sup>19</sup>Qinée nímuqusí maría fasiqa anaaseerá kai mandáinainaki kéeqaafaqa qáoo



qímasee nárídaqa. Ínnee minára irisée kúqaa nóori runúsee ínneeqa márirana quandáaqa.

<sup>20</sup>Íriaqa qinée Yísusa faiqí nímuqusa kooqí áfaisaa kikíqammambiqá kooqí atúannee qímasee kúkúsidaqa. Faiqí moó fannoo qinée kúkusiannana írinoo narí kooqí atúqainaqa qinée miná ámuqusa óoki kéeqafiqa miná faqa naanáura mifá qiní faqa náannoo. <sup>21</sup>Qinée maa-maqánasaa mandáinainakiqari úriqararawsa máridaqa qeeqá qíkoosandiri narí rakísira qaarísaa óoqufaaqée ídaqa. Maa-maqánasaa mandáinainakiqari rákirara foora úriqaráinafa mifá miqí kai ínoo qinée rakísira qaarísaa innaarúna ququsaki qiní faqa óoqufaaqee máriannoo.

<sup>22</sup>Ánutuna maraquna fannoo aiqáma maqusa amaana máqaki kéeqee máriasa qímannimidanoo. Náaqoo faqaasa mi-ufána íriaqa.

#### Innaarúnai máriasa Ánutuna amooqída asasímaria úfapa.

**4** <sup>1</sup>Qinée Yoohaneesa mi-ufána írunanoo qífu pisipasifaqa moo áinaina qáfeeqa. Innaarúnai kooqíara foora atúanoo máriafaqa qáfeeqa. Minakíqari moó fannoo qímaqimifaqa íriqa miná ufa fannoo qufreena miqírana fuaqáidanoo miqídanoo qímaqiminoo anée maí ururáinaqa kásooqaqee kambíqaaninna ainainna uqafíqaanaura.

<sup>2</sup>Miqí qímasoofanoo Ánutuna maraquna dáakufufaqa kooqíki kéeqaki innaarúnai óoru fíqiafana. Óoruree qáfaafananoo ufa írira qaari ufiqíranasaa moo fásíqa márufaqa qáfaqia. Mi-fasiqáfa Ánutufa márínau. Mi-qaarífa sía káiqeesa qaari Ánutuna narí rakísimari qaarína márínau.

<sup>3</sup>Mi-fasiqáfa Ánutuna óori áfiri pupú óoniara foora óoriki tákunasoosá ímarínau. Óondanda ámiqirafa rakísimari qaarína ufiqírana fíqu fíqu ínoo márínau. <sup>4</sup>Mi-qaarína ufiqírana átiqara moodáa fasiqa áiku ásauku taikásee moo fásíqa ásauku qaara faqa qaara faqa óonu marasée fasiqauqa náriqa rakísimari qaarínasaa fíqu fíqumma óoqu máriqa máriqau. Misá aiqáma úriqararawsa kóorannai áuqira qáfee faqaasa éekara qamunna afisírausa náriqa qaarísaa Ánutuna fíqu fíqu máfi óoqu marifi máriqau. <sup>5</sup>Ánutuna rakísimari qaarína qámbaanaindари aakuasáa faqa innaarúnai qírana faqa dárara qírana faqa ruruqírana faqa qaari qámbaanaqari ururoofaqá qáfaqiafana Ánutuna óorinni qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée qóomanamu Ánutuna óorinni qéemarufaqa qáfaqiafana. Mi-qoomáusa Ánutuna maraqunauqa márufaqa qáfaqiafana.

<sup>6</sup>Ánutuna óorinni ooruku námbari miqírafa tánukara foora mándinoo márínau. Mi-nammarínasaa sía káqikaaqoo dumúna qaisóora márínau ámiqirafa uqanna márínau. Ánutuna rakísira qaari dínni qaaraqánda dínni qaaraqánda aandáu márínau. Nóorinni faqa nitaufakai faqa aiqáma nifaaqasása nífu moómoo márínau. <sup>7</sup>Moó fannoo raióona káasau púsina fooqáafa firaatiá márínau moo áandau burimakáu ánaaqi miqírafa

márinau moo áandau faiqí nóorikira aandau márinau moo áandau quqamu miqírafa áqoosa faqaafa márinau. <sup>8</sup>Mi-aandau namúsa qísauku dínni taikásee dínni ani moodáa marasée níqoosa faqasaa máriqau. Mi-namúsa nifaaqasása faqa naunduráki faqa nífu moómoo márinau. Mi-namúsa eendáki faqa fáasaana faqa idí ráida kai máriqau. Misá maaqí qímasee idí rée máriqau.

Ánutufa karaambáiq afeeka úriqararafa náaquqarafa náaquqarafa náaquqarafa.

Óoqai márufa maqee márifa kásooqaqee márianinafa márídanoo.

<sup>9</sup>Mi-qaara faqa qaara faqa aandau namúsa qámbaana Ánutuna rakísinnimaqee maru qaarínasaa dínni dínni máriasa maqee maqee Ánutunara idí rée marusa máriqau. Misá qaarí qámbaana márúna Ánutunara náaru náaru márianinnanara dúfi dúfi qíra idi faqa miná áuqu uqéerara idi faqa miná aréenaranara faqa idí rée marúsa máriqau. <sup>10</sup>Mi-aandaunamúsa idí rámasoofaqa fíqu fíqumma márúsa moodáa fasiqa áiku ásauku taikásee moo fásiqa óonu qaara faqa qaara faqa marasée úriqararausa nári kóora áuqira qáfee uturúqu quqásee nóorindari maqásaa Ánutuna óorinni kummárammafufaqa miná amooqímasee maaqí qímasee qímamiqau.

<sup>11</sup> Óo Karaambáiq Ánutufa anée ámiqirafa.

Anée amaná aréenarana faqa amooqírafa faqa afeeka faqa amaná máreennaranoo.

Anée aiqáma ainaina áuqunafa.

Aneenná íriranannai márirana faqa kásirana faqa nímunafa márianafa máriananoo.

### **Rumbáururu pápiqa faqa Ánutufa áruaninna sipsipa anaqiara faqa qu úfafa.**

**5** <sup>1</sup>Misá idí rámasoofaqa rakísinnimaqee maru qaarína qámbaana márúnna Ánutuna ásaukuki mifá papiqa kukúqirana ásauku uqannái márufaqa qáfaqafana. Mi-papiqána aunduráki faqa adisáa faqa ákara márufaqa qáfaqafana. Sándá rumbárafa qísauku dínni taikáseenoo dínni ani qaara maraséenoo mi-papiqána qámbaana qámbaana rumbánoo márufaqa qáfaqafana. <sup>2</sup>Qinée miqóo qangiroo moo qáfaqia ámudaanai qímarufa afeeka qáfamasaafananoo firaa kari naméera qínoo qinau. Yáfee moó fannoo andeeqárafa márínafa maa-sandáusa rakéemaseenoo fee papiqa qairísee ásaana ruannoo fee. <sup>3</sup>Misá innaarúnai faqa maqásaa faqa maqá ámeemaanai kúqirusaki faqa randáafanoo sía moó fannoo amanaikínoo mi-papiqána sándá rakéemaseenoo qairísee ásaana rúaqainoo márufaqa qáfaqafana. <sup>4</sup>Qinée Yoohaneesa mi-papiqána qáfammasee ikiráqeeqa sía moó fannoo andeeqárausa amaná máriaafaqa qinée qáfeeqa firaaqóo ikíraqaqafana. <sup>5</sup>Ikíraqee máriaafananoo úriqararausakiqari moó fannoo

qímaqiminoo qinau. Sía ikíraqaa áfu qáfaa Yakooboona faiqi námukiqari Yudana áiku ásaukukiqari moó fannoo raióonara foora aiqáma mandainaina úrinaaqararafa Dafidina áti firaa auqu faqáafa mifá amaná mi-sandáusa rakéemasee qairísee ásaana rúannoo.

<sup>6</sup> Miqí qímasoofaqa qinée qáfaafananoo sipsípa ánaaqi fooqáafa Yísufa Ánutuna qaarísaa kikiqinoo márufafa qaara faqa qaara faqa aandáu faqa moodáa fasiqa taikásee moo fásíqa qaara faqa qaara faqa marasée úriqarara fasiqauqa faqa Ánutuna qaarí átiara fíqu fíqu iqá márufafa qáfaafananoo. Sipsípa ánaaqi qámbaanai márínau. Mi-sipsipa anaqífa kúqufa kúqiranakiqari fíndifinoo márufafa qáfaqiafana miná aanai dínni qísauku taikásee dínni ani qaara marasée aanái kambíqanoo márufafa qáfaqiafana miná áfu qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée márufafa mi-afunamúsa Ánutuna maraquna námu aiqáma máqa maaqai Ánutufa niqiqoofaqa nímarusa níndafaqiafana. <sup>7-8</sup> Mi-sipsipa anaqífa Yísufa qámbaana qaarísaa Ánutuna ásauku uqannái uaqéeu pápiqana marasoofaqa aandáu namu faqa úriqararausa fíqu fíqumma márusa faqa aiqámausa miná áramandunnai nóorindari áqufufaqa idí moo fúka raqau. Idí ráidaqa piripúna árimarufa dínni nísaukuki márínau kóora áuqimaru qáfeesa dínni nísaukuki márínau ámiqira afundí maru ainainausa mi-qafeesáki márínau, máaqanna máaqanna Ánutuna ufa írimariasá innaaruqírafa mi-qafeesáki mi-amiaqafundi maru ainaináusa kíkíqa úsinoo márínau. <sup>9</sup> Misá fúka idi maaqí qímasee raqau.

Óo Yísufa sía moó fannoo amanaikíannoo anée aneenná andeeqáranannai kai aneenná ákoona ásaukukinaana papiqa marasée idukínnaranoo.

Misá aní arusoofana aneenná kúqiranannai faiqí feefaurúmmeeqeenana Ánutuna ásaukuki quqánau.

<sup>10</sup> Aiqáma káqikaa máqannaa faqa firaa maqannaa faqa akaqáusa aneenná fidíkannai feefaurúmmeeqee Ánutuna ásaukuki aanáiqikiranaki quqóonafa kásooqaqee miqóoqari misá maa-maqánasaa úriqararausaikifáranoo.

<sup>11</sup> Qinée Yoohaneesa mi-idína roofaqa irisée uqéerafi níndafaafanaqa gangíroo moómoo núkudara foora kíkíqíqa máriqau. Aandáu namufaqa úriqararausa namufaqa Ánutuna rakísira qaari fíqu fíqumma kíkíqíqa márusa nínaaqiannai núkudara foora qangiroouqa moómooosa fíqu fíqu mámbufaqa miqóo márusa aiqámausa idí moó raqau, firaa kari maaqí qímasee raqau.

<sup>12</sup> Óo sipsípa ánaaqi anée faiqí árunaki reendeenamasee kéeqoonafa aní andeeqárafa kai amanaikínoo márínara

Ánutufa úriqararana faqa aináina moómoo faqa írirana firaaná faqa afeeka faqa áuqu uqéerarana faqa aréenarana faqa aní amooqírana faqa aní Yísuna ámiannoo.

<sup>13</sup>Misá mi-idína rámasoofaqa kafáa iriséeqa aiqáma innaarúnaindaraa ainaina faqa maqásaa ainaina faqa ooruku námmarikinaa ainaina faqa maqá ámeemaaindaraana faqa aiqámai Ánutufa áuquqoo ainainausa moodáanakikámmambiqá maaqí qímasee idí raqau.

Qaarísaa óoqu marínoo márifa sipsípa ánaaqi faqa inniqara nimooqírana faqa núqu uqéerarana faqa aréenarana faqa afeeka faqa náaru náaru innindi máríanifée qídaqa idí ráidaqa.

<sup>14</sup>Misá miqí qímasee idí roofanoo qaara faqa qaara faqa aandáu namu misá roo ídina irisée kúqaa fee qufaqa miqóo úriqararausa márusa nóorindari maqásaa rupáitamáfufaqa Yísuna amooqímamaqáqau.

### Papiqa rumbáauru idukúnara qu úfafa.

**6** <sup>1-2</sup>Miqí qímasoofanoo sipsípa ánaaqi fannoo mi-papiqána kukúqirana qumáreenoo moo sánda rumbáqoona idukínau. Idukúsoofanoo Ánutuna aaqá qaara faqa qaara faqa aandáu máriunakiqari moó miná ufa fannoo innaarúnai miqírafa dárara qímaseenoo qímaqiminau. Anée ániannee qufaqa qinée Yoohaneesa miqóo ónuráafananoo qóosa moó éekara arirafa márínau. Faiqí minásaa óoqufaaqéu fasiqafa durú faqaafa márínau. Miqóoqaraasa qafee afisúamaqássoofanoo máaqanna máaqanna rákiranannai narí áramandunnai quqárree qímasee finau.

<sup>3</sup>Mifá fufanó sipsípa ánaaqi mi-papiqána sánda moó rúmbarana idukínau. Idukúsoofanoo Ánutuna aaqáqari aandáu moó qiníara anirée qáfaannee qinau. <sup>4</sup>Qinée óonu qáfaafananoo qóosa moó taatuqée árirafa animárínau. Miqóoqaraasa qaseema firaaná raiqárana mi-qoosánasaa márúna amisée qímamiqau. Anée óoqu maqásaaqaraasaki maa-qaseemánannai nírana fundákinaqa rákírana uqéera níminaqa narí ári narí áriqa.

<sup>5-6</sup>Mifá fufanó mi-papiqána rumbárana sipsípa ánaaqi fannoo moo sánda idukínau. Idukúsoofanoo Ánutuna aaqáqari aandáu moo fíndifinoo qiníara ániannee qufaqa óonu qáfaafananoo qóosa moó rundúqarirafa márínau. Mi-qoosánasaa márúfa sikéera uqusée márufanoo Ánutuna aaqáqari aandáu moó óokiqari ufara foora mi-fasiqána qímaminau. Aandaróo aukuana máridanoo moodáa faasaana saikána amana kái ráisa nímia. Ráisa sía márínaqa kamaá miqí kaimmásee rainásee nímia. Misá fadaméena faqa nammári faqa sía anée miná árua sáina káqi nímia, nárana ainainá kai aandaróo náruannoo.

<sup>7</sup>Miqí qímasoofanoo sipsípa ánaaqi mi-papiqána rumbárana moó idukúsoofanoo Ánutuna aaqáqari aandáu moó fannoo qiníara anirée qáfaannee qinau. <sup>8</sup>Qinée Yoohaneesa irisée ónuráafananoo qóosa moó afaaqa eeqaku árirafa márínau. Miná ataufakaaqá márúna áuqu Kúqirafa márínau. Faiqí nimana madikakínaasa faiqíara fooqíara mi-fasiqána faqa

fidanoo narí dadaaqí narí dadaaqí máriqau. Miqóo innaarúnai márusa maaqí qímasee qímamiqau. Ínnee qóosa faqa faiqí faqa faiqí nimana madikákínaasa faqa maqásaa fasiqaki óoquree durú feefannái faqa aandaróonnai faqa auríranannai faqa káasau andaunnai faqa moómoo fasiqa ánaasee maqúsa maqúsa máriasa nárida máriaqa.

<sup>9</sup>Misá fufanóo sipsípa ánaaqi mi-papiqánasaa rumbárana moo sánda idukínau. Idukúsoofaqa qinée miqóo aandáu tatúfimarua qaindána márufaqa qáfaqiafana. Mi-qaindána ámeemaanai kúqirausa nimana moómoo márufaqa qáfaqiafana. Sía fífau kúqirausa máriqau. Maqásaa máridaqa Ánutuna ufa andeeqásee faiqí ánaasee qímannimunara miná ákiaqara narusoosá kúqíqa máriqau. Misá óosana Ánutuna ufamáu kai fímarunara minára narusoofanoo Ánutufa misá nimana maréeqeenoo innaarúna qainda ámeemaanai quqánau. <sup>10</sup>Qinée Yoohaneesa qáfeemariafanaqa firaakari mindári Ánutunara naméera qíqau. Óo úriqarara karaambáiqqa anée andeeqárafana náaquqarafa ánoona ufa kai qímarianafa máriananoo. Yáiree fee maqásaaqaraasa ufa iriséenee maasá dárúana ákiaqara nári nárinnee. <sup>11</sup>Miqí qímasoofaqa innaarúnai márusa éekara qámunna marasée aiqáma nimisée qímannimiqau. Ínnee maaná afisúsee kafáa miqóo káqíkaaqoo idooaaqa. Ínni níkaqaafasaa maqásaaqaraasa ínni naanna réeqa Ánutuna ufasára kúqifanoo Ánutufa mi-karí ínni ufa faqa misá ufa faqa íriannoo.

<sup>12</sup>Miqí qímasoofanoo sipsípa ánaaqi mi-papiqána rumbárana moo sánda idukínau. Idukúsoofanoo maqá firaqóo uqanna kásinoo súani afu arusoofanoo rundúqarira qámunnaikínoo márinau. Quqoona faqa aiqáma taatuqée árinoo fidíkandandinau. <sup>13</sup>Fásau saqári qaqamma miqírafana úfai úqifanoo adusá aiqáma maqásaa kakasídanoo aiqáma fasau maqásaa kakasínau. <sup>14</sup>Innaarúna kudimandá fannoo papiqa fooqána átindari raqándaamámaree máfi aiqáma raqándaamma taikánau. Áaqana áaqana nári máruqooqari nári máruqooqari moosá mínifi máfi quqáidanoo ooruku námmariki afumáuqa faqa miqí kaimmínau. <sup>15-16</sup>Miqímarufa maqásaaqaraa karaambáiqauqa faqa úriqararausa faqa sundíaki kiatéenuqa faqa aináina faqaasa faqa nímudaanai qímarusa faqa faiqí aiqáma karabusara fooqána aináini maríasa faqa káiqeesa faqa áaqanasaa máru ooni aamaranaki kéeqafi kukéeqafiqa áaqanara faqa óoniara faqa námeera qímasee qíqau. Ínnee maasásaa áqufiqa maasá dáriqa kukéeqaqimaqáqa. Qaarísaa óoqumarinoo márina áfusaara ruffaidaqa ititáqimaqaa. Sipsípa ánaaqi áanooqiranasaa faqa ititáqimaqaa. <sup>17</sup>Miqandá firaa aanooqira faasaana dóo animáridanoo, sía moó fannoo amaná misá nífusaa kíkíqianoo.

**Isaraee máqannaa faiqí óosana óosanakiqara Ánutuna ákara níqínisaa quqárusara qu úfafa.**

**7** <sup>1</sup>Qinée Yoohaneesa mi-ainainná qáfammasaafanausa kafáa maa-ainainná qáfeeqa. Qangiroo qaara faqa qaara faqa safása

áti atisaa kíkíqiqee máridaqa miqíqa máridaqa úfai maqásaa maqee maqee úqimari úfaina maqa máaqa mandáikianifee qímaseeqa úfai rafáaqaffísee máridaqa. Miqíqa máriafanoo sía úfai moó fannoo ooruku námmarisaa fee maqásaa fee saqárisaa fee sía fuaqéeno. <sup>2-3</sup>Misá miqíqa márufaqa qinée qangiroo moó qáfaqiafana. Qangiroo moó fannoo súani óosana qáanaindara káqi márira Ánutuna ákarainaina úqirafa aniréeno úfai rafáaqafímaru qangiroosa náaramásee qímannimino qinau. Ánutufa ínniara úfainnai maqá faqa ooruku námmani faqa mandáikamánnimaqaannee qifaqa éekaa káqikaa qóo káqi márifaqa qinée Ánutuna aináinira faiqiuqa níqinaaqa Ánutuna ákara rúmasaanaqa miqóo maqá faqa ooruku námmani faqa saqáriuqa faqa úfai quqásai fanoo firaqóo úqinoo mandáikamánnimaqaani. Mi-qangiroofá miqí qímasoofaqa Ánutuna faiqi námu maqásaaqaraasa níqinaaqa ákara rúmasoofanoo moó fannoo ásaana rúmasee kooroomásee qímaqimino qinau.

<sup>4</sup>Isaraeena áiku ásaukukiqari aiqáma moodáanaki quqáseeno wan handaréeta faqa footi foo tauséenna faqa (144,000) fífaú núkudara foorámmiqa máriqau. Miqímasee márunaki mi-namúsa kai níqinaaqa ákara rúmannimaqaseeno Ánutunaindi márifanoo úfai fannoo sía náruanifeera rúmannimaqanau. <sup>5</sup>Isaraee máqaanna faiqi námu níqinaaqa ákara rúmannimaqaqoosa misá náadu náadu óosaa óosaa kai máriqau. Yudana áiku ásaukukiqari (12,000) tueerufa tauséenna moómoo Ánutuna ákara níqinaaqa rúmannimaqanau.

Reeubeenana áiku ásaukukiqari (12,000) tueerufa tauséenna moómoo Ánutuna ákara níqinaaqa rúmannimaqanau.

Kadana áiku ásaukukiqari miqí kai máseeno 12,000 rúmannimaqanau.

<sup>6</sup>Aseerana áiku ásaukukiqari miqí kai másee 12,000 ákara rúmannimaqanau.

Napatarina átiuqa márusa miqí kai másee 12,000 ákara rúmannimaqanau.

Mannaseena áiku ásauku márusa miqí kai másee 12,000 ákara rúmannimaqanau.

<sup>7</sup>Simeeoona átiuqa márusa miqí kai másee 12,000 ákara rúmannimaqanau.

Reefina áiku ásauku márusa miqí kai másee 12,000 ákara rúmannimaqanau.

Isakeena átiuqa márusa miqí kai másee 12,000 ákara rúmannimaqanau.

<sup>8</sup>Seeburuna átiuqa márusa miqí kai másee 12,000 ákara rúmannimaqanau.

Yoosefaana áiku ásauku márusa miqí kai másee 12,000 ákara rúmannimaqanau.

Beensaminna áiku ásauku márusa miqí kai másee 12,000 ákara rúmannimaqanau.

Miqímasee mi-qangiroofá Isaraeena áiku ásaukukiqari moodáanaki mara ruqáumáseenoo 144,000 fifau núkudara foorá Ánutuna ákara níqinaaqa ákara rúmannimaqanau.

### **Aiqáma ánaamuru Ánutuna óorisaa suqú úfafa.**

<sup>9</sup>Qinée Yoohaneesa miná qáfamaseeqa quándaki qáfaafana moo súqirafa márínau faiqí ánaasee firaqóo qúsimaríqau. Sía faiqí moó fannoo nísaaanarirana amaná moómoo uqanna máriqau. Misá aiqáma firaa máqannaasakiqari faqa káqíkaa maqannaasakiqari faqa aiqáma fasiqa anaaseekiqari faqa aiqáma ufakiqari faqa Ánutuna qaarí óorinni sipsípa ánaaqi óorisaa aiqáma ufa qímarusa kíkíqammáfíqau. Misá qamunna éekara afisírausa aufaqáa saqari ásaana úqirausa Ánutuna óorisaa kíkíqíqau. <sup>10</sup>Miqóo kíkíqíqá máridaqa maaqí qímasee Ánutunara firaa kari qímamiqa qíqau. Maasá Ánutufa rakísira qaarísaa óoqumarifúananoo sipsípa ánaaqi faqa anísaaqaraaná kai maasá náaru márirana máraidaqee qíqau. <sup>11</sup>Miqí qímasoofaqa úriqararausa Ánutuna rakísira qaarí átimau fíqú fíqú iqá márusa faqa qaara faqa qaara faqa aandáú márusa faqa márufafa misá fíqú fíqú iqá máru qangiroosa misá kai maqásaa nóorindari áqufufafa Ánutuna amooqíqá qíqau. <sup>12</sup>Kúqaa amooqírana faqa aréenarana faqa írirana faqa dúfi dúfi qírana faqa áuqu uqéerarana faqa úriqararana faqa afeeka faqa náaru náaru maasá Ánutunaindi kai máridaqa. Kúqaa fee qíqau.

<sup>13</sup>Qaarí fíqú fíquqiranakiqari úriqarausakiqari moó fannoo quándaki qíní Yoohaneesa irámmirinoó qínau. Maa-fasiqa anaaseesá yáindaraasee éekara qámunna afisírausa aiqáma ufa qímarusakiqari aní máridee qufafa qinée qiqíafana. <sup>14</sup>Sía qinée írídaqa anée qímaqimia qíafananoo mifá kooroo qímasee qímaqimínau. Maa-fasiqa anaaseesá Ánutuna ufamau fímarusa minásaara nárirana máree marusa minakiqari ámiqimasee ani márusa máridaqa. Misá nári ikairí ánaaqi qamunna sipsípa ánaaqi Yísuna fidíkaki nári qamunna nammáruqusee éekara arufifaqá afisúsee máridaqa. <sup>15</sup>Minára misá fáasaana faqa eendáki faqa Ánutuna náaquqara máqaki narí rakísinnimaqee maru qaarína óorisaa kíkíqammambi eendáki faqa fáasaana faqa amooqídaqa. Qaarísaa márifa Ánutufa narí kai misá ititánnimaqaannoo. <sup>16</sup>Ititánnimaqaidanoo sía kafáa misá náara ráannoo, sía nammáriara nídiannoo, sía súani idídirafa nifaaqái náruannoo. <sup>17</sup>Sipsípa ánaaqi rakísira qaari qámbaanai márifa mifá misá rakísirafa márinoó misá nífiqee múnusainaqa káqi márira nammari maqákiqari radíqisee ururée máriqoo neefáranoo. Ánutufa misá naukunu rukásaina misá ikíraqarafa taikáannoo.

### **Papiqa moodáa sanda dóo idukú úfafa.**

**8** <sup>1</sup>Sipsípa ánaaqi fannoo mi-papiqánasaa rumbára sánda ínaaqianaana idukúsoofanoo innaarúnaí qíqi ufa dáiqímáfinoo

káqikaAQoo kásoomafinau. <sup>2</sup> Ufa sía qírafa taikásoofaqa kafáa qinée Yoothaneesa qáfaafananoo qangiroo Ánutuna áfusaa kíkíqammambi márusa dínni qísauku taikásee dínni ani qaara marasée miqímandee qangiroo ukeena moodáa kai moodáa kai amana kái misá níminau.

<sup>3-4</sup> Nimisooфанoo qangiroo moó fannoo kóora áuqimaru qafeena úqirafa aniréenoo Ánutuna aandaú tatúfimaru qaindána óorisaa kíkíqammambinau. Faiqí ánaasee innaaru qírafa mi-qafeenáki máruna máree aniroofaqa misá ámiqira afundimaru ainainna moómoo mi-qafeenáki innaaru qírana námufaqa quqásoofanoo Ánutuna óorinni máru qaindánaasaa kóora áuqimarunasaa idára qoonaki téeqimásoofanoo idáqeenoo ámiqira afundimaru ainainna faqa faiqí ánaasee Ánutuna ufamau fímariasa innaaruqírana faqa idáqoofanoo ámiqira áfunda fannoo Ánutuna aikiambúinau. <sup>5</sup> Qangiroo mi-qafeená qumáreenoo mi-qaindánaasaaqaraa idá aurí marú qafeenaki áfeeriqi quqáseenoo innaarúnaindari maqásaa téeqimmáqinau. Téeqimmáqusoofanoo innaarúnai qírana námufaqa aakuasáa úqirana námufaqa maqá kásirana námufaqa kambíqanau.

#### **Dínni ani qaaraqánda marasée ukeena fuaqóo úfafa.**

<sup>6</sup> Miqóoqari qangiroo qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée uffreena faqaasa fuaqárara deedaqiau.

<sup>7</sup> Fuaqásoofanoo pupúsamu faqa idá námufaqa fidíka námufaqa moodáanakikirafa innaarúnaindari maqásaa téeqinau. Téeqimásoofanoo maa-maqa maaqánaki qaaramookí óosuseenoo moodáaki idáqama taikánau, saqári faqa miqóo márinauqa moómoo qámataikánau. Aiqáma andanda faqa miqóo márinauqa qámataikáseenoo qaaraqándaki káqi márinau.

<sup>8</sup> Qámataikásoofanoo dóo miná ínaaqianna qangiroo narí uffreena fuaqásoofanoo firaa aaqanara foora idá aurí maruna rafáurinoo innaarúnaindari ooruku námmariki áqufinau. <sup>9</sup> Áqufufanoo ooruku námhari qaaramookí óosuseenoo qaaraqándaki káqi márinoo moodáaki fidíkaikamafinoo minakínaa nóodaannaina kúqu taikáfinoo sípauqa faqa qaara oosiranakí káqi márinau, moodáa óosiranaki kurídifinau.

<sup>10-11</sup> Kurídifufanoo misá nínaaqiana qangiroo moó fannoo narí uffreena fuaqánau. Fuaqásoofanoo fásau firaafá miná áuqu sukáqara fasau fee qiqau, mifá qóomara foora aurímaruna fúka nammariki maqásaa áqufufanoo qaaraqándaki quqáseenoo nammári ámiqirafa, moodáaki faiqí ánaasee miná námasoofanoo suká nárufaqa moómoo kúqimariqau.

<sup>12</sup> Qinée Yoothaneesa miná qáfamasaafananoo ínaaqianna qangiroo moó fannoo narí ukeena fuaqánau. Fuaqásoofanoo súani afu qaaramookí óosuseenoo moodáaki amannauná árinoo qaaraqándaki káqi máriqau. Quqoona faqa fásau faqa moodáanaki amannauná árinoo qaaraqándaki



káqi qée márínau. Súani fáasaanasaaqari dínni áti qéemarinau, dínni áti sía qéemarinau eendáki quqoona faqa miqí kai inau.

<sup>13</sup>Qinée miná qáfamasaafricanoo quqaumu sandáaqai qaqaamáree fidanoo firaa kari faiqíara foo ufa qufaqa íriqiafana. Mifá qinau mandóosana náaquqarafa kambíqaannoo qangiroo qaaramoo námú ufíreena fuaqééfandinausa misá fuaqáifandinna kámuqoo maqásaaqaraasa firaa mandainaina náaquqaranaki márifaranoo fee qinau.

**9** <sup>1-2</sup>Quqaumu miqí qímasoofanoo qangiroo moó fannoo narí ufíreena fuaqánau. Fuaqásoofaqa qinée Yoohaneesa qáfaafananoo fásau moó innaarúnaindari maqásaa áqufufa fíndifufanoo moó fannoo maqá ámeemaanai madika miná kooqí kíqa ámufanoo mi-fasaufá faiqíara foora fíndifinoo madika kooqí atuásoofanoo idámuna moómoo firaa idamunará foora minakíqari ururanau. Ururéenoo innaarúna faqa súani afu faqa aiqáma ititáfinau. <sup>3</sup>Mi-idamunnánakiqari pándaaqa moómoo qumuréenoo maqásaa áqufiqua. Misá fárúkara foora náruaqeera Ánutufa quqánau.

<sup>4</sup>Pándaaqa káaqa ándanda saqári amanee néemarusá márufanoo Ánutufa minára qáo qímaseenoo faiqí kai náruaqee qufaqa miqímiqau. Sía aiqáma fasiqa anaasee náruaqee qinau. Ánutuna ákara níqinaaqa márínausa sía náruaqee qinau. <sup>5</sup>Mi-pandaaqásusa faiqí kuqá náriranara qáo qinau, káqi aupúrarana kai moodáannai qísauku qúqoonasaa aupúrarana firaaná nímiaqee qinau. Mi-pandaaqásusa nárirafa fárúka naruqoofanóra foora nídafí marínau. <sup>6</sup>Moodáannai qísauku qúqoonasaa pándaaqa márinnakamuqoo faiqí ánaasee kúqiranara randáida sía kúqifara aupúree márifanoo kúqirafa adeedíramafinanoo dóo miqóo taikásee fúannoo.

<sup>7</sup>Mi-pandaaqásusa rákiranaki nímaru qóosausara foora máriqau. Misá níkiaqa kóora áuqira qafeerá foora márínau, misá nóori faiqí nóori fooqáasa máriqau. <sup>8-9</sup>Misá níkiaqa asaúsí misísausa níkiaqara foora kísaaqandauqa márínau, misá nífai raióonara foora firaa nífai kísaaqa márínau. Misá nímuqusa rafáaqafírafa qáinnara foora márínau, misá níqoosa ufa fannoo faiqí moómoosa sandáafanoo maqá ririqindée qímarínau. <sup>10</sup>Misá nímeesa áti fannoo fárúkara foora faiqí raqúru nímirínau. Dóo minánnai faiqí ánaasee moodáannai qísauku qúqoonasaa aupúrarana nímirafanoo. <sup>11</sup>Misá saidéenna úriqararafa maqá ámeemaanai madika rakísirafa úriqararafa márídanoo. Yuda máqannaasa ufakíqari moo núqu Heeburu ufakíqari miná áuqu Abadoonnee qímaríqau. Kirísa ufakíqari Apoorioonée qímaríqau. Mi-auqúna óosana aiqáma ainaina kurídi marínee qímaríqau.

<sup>12</sup>Dóo miqínnoo indaarúqaa mándainaina taikánau. Qaaraqánda káqi márídanoo.

13-14 Pándaafa taikáfufanoo qangiroo moó fannoo narí uffireena fuaqánau. Fuaqásoofaqa qinée Yoohaneesa íriafanano kóora áuqira qáinda Ánutuna áfusaa márunakiqari ufa moó qufaqa íriqiafana. Mi-ufáfa kóora áuqira qáinda aannai qaara faqa qaara faqa márunakiqari kambíqafinoo uffireena fuaqóo qangiroona qímaminoo qinau. Eufarateesa námmariki qangiroo qaara faqa qaara faqa faiqí kurídi maría qángiroo namusa rumbáqa máriasa idukúnnisaa. 15 Idukúnnisooofaqa maqásaaqaraa fasiqa anaasee qaaramoosáa óosuseeno qaaraqándaki káqi quqásee moodáaki aiqáma naru taikáqau dínni áti firaqóo káqi quqánau. Ánutufa óoqaindari misá deedaqammá nímufaqa mi-aukuanná mi-quqoona suanínasaa deedaqammá nimiqoosá narí rákira faiqiuqa faqa mi-qangiroo namúsa faiqí ánaasee moómoo uqanna naru taikáqau. 16 Mi-qangiroo námu márusa rákira faiqiuqa tu handareta mirióona márufaqa nínafaqiafana (200,000,000). Fífa saqari amaneerá foora moómoo uqanna qáfaqiafana. 17 Qinée Yoohaneesa qífu pisipasinóo márufaqa misá qóosauqa faqa misásaa máriasa faqa nínafaqiafana. Qóosasaa máriasa nímuqusa ititárafa akaqáfa taatuqée idáuruara foora máriqau akaqáfa dirindáasi árirafa máriqau akaqáfa tumána áriirausa máriqau. Misá qóosauqa níkiqa raióona ákiaqa miqírausa máriqau, misá nóokiqari idáuru námufaqa múna namufaqa nóokiqari úrimarinau. 18-19 Misá qóosauqa nóoki faqa nímeesaki faqa faiqí nárira afeeka márídanoo. Misá nóokiqari idáuru námufaqa idámuna námufaqa maa-maqána afaaqasáa máriasakiqari faiqí ánaasee moómoo uqanna nárutaikanau. Mi-qoosáusa nímeesa sakániara foora faiqí ukaqánnimidanoo faiqí aupúrarana firaaná máraidaqa.

20 Mi-narimaru ainaináusa maqásaaqaraa fasiqa anaasee moómoo náru taikásoofaqa káqi máriasa miná qáfamasee sía ruffeeqa sía nári mandáinaina minníseeqa Ánutu finnai ubeekéeqa. Káqi maqéeidaqa. Misá káqi kai áfaannauqara innaaru qímariqau. Misá kóorannai siruáannai booróosannai óoninnai saqárinnaí Ánutunara foora sía faiqí qáfeemaria ainainna sía ufa írimaria ainainna sía nímaria ainaina, nísaukukoo áuqusaidaqa minára innaaru qímariqau. 21 Mi-kaqimaria fasiqa anaaseesá sía narí ári narí árirana minníseeqa, sía áukainaina minníseeqa, sía faiqí ánaasee qúmmuarirana minníseeqa, sía aináina qúmmuarirana minníseeqa káqi kai márídanoo.

### **Qangiroo moo pápiqa káqiikaana rumbárana úqirafa qúminau.**

**10** 1 Miqímarufaqa qinée nínafaafanano qangiroo moó ámudaanai qímarufa innaarúnaindari qúminau. Miná qamunna sía qáfaqiafana qoonnámu qámunnara foorá kai afisírafa márínanau, miná ákiqa óondanda fíqu ínoo márínanau, miná óori áfiri súani afu miqírafa dároo dáraa ímarinau, miná áikuqara saqári aadána kíkíqinoo márifaqa

idáree maríandee ímariqau. <sup>2-3</sup>Miná ásaukuki papiqa káqikaana ásaana rúanifeera airíqoofanoo márínau. Mi-qangiroofá qumuréenoó ásauku uqannái aiku ooruku námmarisaa rámaséenoó ásaqai áiku maqásaa rámaséenoó raióonara foora firaqóo fáaqarufanoó innaarúnai qírafa dínni qísauku taikásee dínni ani qaara marasoofanoó innaarúnai firaqóo dárara qímasee faiqíara foo ufa moó qímaminau. <sup>4</sup>Qinée Yoohaneesa innaarúnai qíra ufa irisée ákara ruanéeriafananoó innaarúnaindari qáoo qínoo qísauku dínni taikásee dínni ani qaaraqánda marasée innaarúnai qíra ufa sía ákara rúa, ámiqimasee kukéeqaa qufaqa kukéeqafiafana.

<sup>5-6</sup>Mi-qangiroofá áiku ooruku námmariki faqa maqásaa faqa roofá ásauku innaarúnai uqéraseenoó narí amana aqiqámaseenoó qínau. Ánutufa náaru náaru máríanafa innaarúna faqa maqá faqa ooruku námhari faqa quqóonafa minakí maru ainainausa áuqunafa máríanafa aní áuqu rámasée maa-ufána qídaqa. Sía moo kári faqa Ánutufa nífeesida máriannoó. <sup>7</sup>Ínaaqianna qangiroo narí ufíreena fuaqásainanoó Ánutufa narí óoqai kukéeqaqai dóo quqáannoó, óoqai narí tamummáqara fasiqauqa ámiqíra ufa qímánnimuna dóo miqóo taikéenoó miqíannoó.

<sup>8-9</sup>Miqí qímasoofanoó innaarúnaindaraa ufa fáasai qímaqimufa kafáa qímaqimínau. Anée qangiroo innai áiku ooruku námmariki faqa maqásaa faqa rámaqai finnai papiqa airírana maqéeina máraa qufaqa qinée Yoohaneesa mifúnnai óonuree mi-papiqána qímiannee qíafananoó qímaqiminoó qínau. Dóo maraséenana námasainanoó áranandaki óoquree aseéúndammíannoó, óokinaa ookasaasá ánoonara foora adíafaammíannoó. <sup>10</sup>Miqí qímasoofaqa qinée miná ásaukukinaa papiqa marasée námasaafananoó dóoki ookasaasára foora adíafaainau, qíranandaki óoqureenoó aseéúndinai.

(Ookasaasá anoona náaru kambíqaaninna ainainara írirana adíafaa írafa márídanoo. Óosana óosana mandáinaina aupúrarana nárirana kambíqaaninafa aseéúndirafa márídanoo.)

<sup>11</sup>Miqí másaafananoó qímaqiminoó qínau, anée Yoohaneefa anée kaifáa Ánutuna ufa moómoosasa quqáa moómoo faiqí ánaasee faqa moómoo máqusanaasa faqa moómoo ufa qímariasa faqa karaambáiquaqa faqa ámiqimasee Ánutuna ámiqíra nifaaqooqa faqa mandá nifaaqooqa faqa misá náaku nímaqainanoó misásaa kambíqaani.

### Ánutuna márirana qáfamasee qu fásiqaqanda.

**11** <sup>1</sup>Miqí qímasoofanoó moó fannoo aniréenoó nimanímaru kannapuna qíminoó qínau. Anée maaná máree óoruree Yeerusareenni mári maqana Ánutuna náaquqara amaana maqa faqa tatúfira qáinda faqa amanamásee qáfamasee ákara rúa. Mi-amaana maqánaki innaaru qímariasa Yísuna ufamau fímariasa mináindi

márianara misá faqa nísana rúmasee ákara rúa. <sup>2</sup>Amaana máqa naambeéqai sía amanamándeé ákara rúa miná aamína máqannaasaindi ánaamurundi máridanoo. Misá qaara fasiqa níku nísauku taikásee quqoona faqa qaara quqoona faqa náaquqara máqusa Yeerusaree máqusa anirée níkunnaí rafáaqafúseefaranoo. <sup>3</sup>Mi-kamúqoo mi-aukuanná qinée Ánutusa qiní ufa kooroo qímaria fasiqaqanda soofaara qamunna afisíraqanda niqíqánaqa qiní ufa maqásaa máriasaki kooroo ifáranoo. Miqandá núqu kooroo ímariaqandee qínoo máridanoo.

<sup>4</sup>Miqandá aiqáma maqa maaqasaa karaambáíqa Yísuna óorisaaqara qóoma miqíraqanda máridaqa. <sup>5</sup>Faiqí akaqáusa miqandá náruannee qímasaafanoo miqandá nóokinaa idá fannoo naru taikáidanoo dóo miqímasaifanoo miqandá náruannee qínausa kúqu taikéefaranoo. <sup>6</sup>Ánutufa mi-kooroo ira fasiqaqandá afeeka níminaqa Ánutuna ufa maqásaaqaraasa qímannimi marínna kamuqoo innaarúna ititásaifanoo aaku sía rúannoo. Mi-kamúqoo Ánutufa afeeka níminaqa aiqáma nammari maa-maqa maaqána afaaqasása mári nammalisa nári nídiranannai nári iriséeqa arusáifanoo fidíkaika káimmíannoo. Mi-afeekánannai nári kai irisée maqá áukarasáifanoo mandáinaina óosana óosana kambíqeenoo faiqí ánaasee nipatasáa nárinoo aupúrarana nímiannoo.

<sup>7-9</sup>Mi-koorooira fasiqaqandá Ánutuna ufa maqásaa fasiqa aiqáma qímannimí taikásaifanoo maqá ámeemaanai madikasáa rakísirafa káasau aandau fannoo madikakíqari ururée dóo miqandá faqa rákuannoo. Rákidanoo miqandá kuqá narusáinaqa miqandá irí Yeerusaree máqusa qámbaraana akooqóo márifaranoo. Óoqai miqóo kai mi-maqusánaki karaambáíqa aunírira saqarisaa pirímmannai áriqau. Mi-maqusána áuqu Yeerusaree márinau. Mandóosana máree marú máqusana kíkiquammusidaqa Soodooma faqa Isipa faqee qídaqa. Mi-kooroo ira fasiqaqandá irí Yeerusaree máqusa qámbaraana márifafa aiqáma firaa máqannaasa faqa káqikaa máqannaasa faqa aiqáma ánaamuru máriasa faqa aiqáma ufa qímariasa faqa miqandá irí qaaramoo fáasaana faqa moo fáasaana átisaa faqa miqandá irí qáfaiifanoo níkundarara qáoo qímasaifanoo káqi máriannoo.

<sup>10</sup>Aiqáma maqásaaqaraasa miqandá kúqiranara irisée asasammásee qoomáqa suqásee námasee susú ímarifanoo aináina narí ámi narí ámidaqa miqandára maaqí qifáranoo miqandára maasá maqásaaqaraasa aupúrarana qímimariaqanda dóo kúqiqee qímasee asasifáranoo. <sup>11</sup>Qaaramoo fáasaana áiqaramáfinanoo Ánutufinnaindari kásimari aidoofa qumuréeno miqandá iríki kéeqafinaqa kásiqa fíndififaqa aiqámausa miqandá níqafeeínausa níndafeeqa káaqa rufíeefaranoo. <sup>12</sup>Mi-tamummaqara fasiqaqandá fíndi fífaqa innaarúnaindaraa ufa moó fannoo maaqí qímasee miqandá qímannimiannoo ínneeqara dóo maí innaarúnai úruaqa qífanoo asuru

fannoo miqandá namuqáa aiqámausa nífusaa mara uqéereeqeenoo innaarúnai quqáannoo. <sup>13</sup>Miqandá múru quqásainanoo miqóo kai maqá firaqóo uqanna kásinoo Yeerusaree máqusaki mári maqáusa moómoo rambáirinoo áqufuannoo. Faiqí séefeena tauséenna (7,000) moómoo uqanna minakí kúqifaranoo. Moómoo uqanna núkudara foora faiqí ánaasee kúqifaranoo, moómoo káqi márifaranoo. Káqi márinausa miná qáfamaseeqa quándakiqa innaarúnai mári Ánutuna afeeka amooqifáranoo. (Qinée Yoohaneesa mi-aiqama ainainná innaarúnai márídaqa qáfaafannana.)

<sup>14</sup>Dóo indaarúqaaqanda mandáinaina dóo aru taikéeno, moodáa kai dauní aniráannoo.

**Ukeena fuaqámmaree dínni taikásee dínni aní  
moodáa fuaqásee dóo dínni ani qaraíkufa.**

<sup>15</sup>Qinée Yoohaneesa qífu pisipasamándoofaqa innaarúnai márídaqa qáfaafanano qangiroo moó fannoo ínaaqianaafa narí ukeena fuaqánau. Fuaqásoofano innaarúnai mári úfafa maaqí qímasee fira kari kooroo inau. Dóo maqee maaqóoqari maqásaa rakísira afeeka maasá karaambáiqafa faqa narí ásauku mundíranaindi faqa márídanoo mifá náaru náaru miná rakísida máriannoo. <sup>16</sup>Mi-ufána qíma taikásoofano faiqí úriqararasa Ánutuna ufa írira qaari fíqu fíqu iqá márusa nóorindari maqásaa áqufufaqa Ánutuna amooqíqa qiqau.

<sup>17</sup>Óo Karaambáiqafa Ánutu aiqámausa úriqararafa firaafá anée márídana óoqai márúnafa maqee márianafa. Dóo anée aneenná fira afeeka kooroomásee maqásaaqaraasa rakísi nímaqee mariánnanara maasá minára aní dúfi dúfi qímamaqaidaqa.

<sup>18</sup>Aníara níkooqee mari máqannaasa aníara áanooqirafa qumbiqárausa máriafana aní Ánutuna áanooqira áukuana nímirafa dóo ani márídanoo. Kúqirarasa fíndifu másee mandúfa nímira áukuana dóo ani márídanoo.

Aní aináinira fasiqa tamummáqarasa misá kadáapirirana ákiaqara nímira áukuana dóo animáridanoo.

Aiqáma fasiqa anaasee úriqararasa faqa káiqeese faqa aní ufara ruffaida náaquqaida mi-maú fímarisa faqa misá kadáapirirana ámiqira ákiaqara nímira áukuana dóo animáridanoo.

Maa-maqa maaqána máriasa kurídi maríasa misá kurídira áukuana dóo animáridanoo.

<sup>19</sup>Miqí qímasee úriqararasa Ánutuna amooqímasoofaqa qinée quándaki qáfaafanano Ánutuna amaana maqá innaarúnai márufa kooqí atúafufaqa qáfaqafana. Mi-amaana maqánaki Ánutuna faqa faiqí faqa moodáanakikira ufa bookísara foora áuquqoofaqa márufaqa qáfaqafana. Mi-bookísánaki Ánutuna ufa óonisaa ákararirafa Mooseena óoqai ámufa máru bookisana qáfaqafana. Qinée qáfaafanano aakuasáa úqinoo innaarúnai qínoo maqá kásinoo fira pupusamu áqufinai.

**Aareena fannoo ánaasee faiqi nambíqarara qu úfafa.**

**12** <sup>1</sup>Qinée Yoohaneesa miqúna qáfamaseeqa quándaki moo áinaina qáfaqiafana. Innaarúnai firaqóo kooroo íra ainaina kíkíqusirafa kambíqoofaqa qáfaqiafana, ánaasee moó fannoo súani afu miqíra kúrusa afisúsee máru qáfaqiafana áikuqara quqoonasáa ranóo márufaqa qáfaqiafana miná ákiaqaki afisíra qáfeesaa qísaukuqara taikásee qíku óoqu qaaraqánda marasée fásaunamu miná qafeesáa qémaru qáfaqiafana. <sup>2</sup>Mi-anaaseefá ámuuqu uqáikinoo márufa innaamunara aurínoo aupúreenoo fáaqa rínau.

<sup>3</sup>Fáaqa rímaruufaqa qinée quandáfi moo áinaina innaarúnai mári ainainna kooroo íaninnana qáfaqiafana. Qaareena qínaakuna qáfaqiafana miná afaaqa aiqáma taatuqée áriinoo márínau miná ákiaqa aambúmanamu qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée ákiaqafaqaafa márínau. Aiqáma ákiaqasaa qafee afisínoo márínau, miná ákiaqaaqa aanai qísaukuqara taikásee márínau. <sup>4</sup>Miná ámeesa fannoo innaarúnaidaraa fásau moómoo núkudara foora rarísameeqeenoo maqái áqimarinau. Mi-qaareenáfa ámuuqu uqaikira ánaasee óorisaa kíkínoo márídanoo faiqi maqasáinanoo nambíqarara rakísidanoo. <sup>5</sup>Mi-anaaseefá akoonaiqí maqasoofanóo fndifinoo qáinna áuqíra samu qumáreenoo aiqáma ánaamurusaa rakísi nímaqaanínna máqanau. Mi-anaaseefá akoonaiqí maqasoofanoo Ánutufa qaareena náandoo qímasee áranaiqi rafúsueeqeenoo innaarúnai narí úfa írira qaarísaa quqásoofanoo márínau. <sup>6</sup>Miqíufanoo mi-anaaseefá quqásee qaareenara rufíasee sandée aadána maqa maaqaki Ánutufa deedaqammáqoonaki óonu márínau. Qaaramoo áukuana faqa moo áukuana átísaa faqa Ánutufa miqóo rakísínau.

<sup>7</sup>Qinée Yoohaneesa qáfeemariafananoo rákirafa innaarúnai kambíqanau. Dínni qangiroo karaambáiqá miná áuqu Mikaraafa Ánutuna qangiroo námufaqa dínni qaareena narí mandá qángiroo námufaqa máridaqa innaarúnai rákimariqau. <sup>8-9</sup>Mikaraafa Ánutuna qangiroo námufaqa afeekaikámasee qaareena rafáaqafuseenoo narí faqa narí qangiroo námufaqa rafúseeqeenoo innaarúnaindari maqásaa áqusanau. Ánutufa aníara sía maaqóoqari maaqóo máriantee qifaqa aní maqásaa rafúsueeqee áqida fee qímasee áqusanau. Mi-qinaakuna qaareenáfa óoqai sakáni márufa aiqáma maa-maqánasaaqaraasa ueeqée márufa márínau. Miná áuquara Áfaanna firaafá Sadannee qínau.

<sup>10</sup>Mikaraafa Sadanna maqásaa áqusoofaqa qinée Yoohaneesa qífu pisipasamásoofaqa innaarúnai márídara fooqáana qáfaafananoo ufa moo firaa kari naméera qínau, Ánutuna asumu máree maríafa dóo animáridanoo. Dóo maqee Ánutufa narí Karaambáiqá afeeka kooroomáseenoo. Dóo maqee miná ásauku mundírafa narí áanoo dóo

uqanñifiqeenoo. Dóo maqee maasá qíkaqaafasaaauqa maqásaaqaraasa níkaruqirafa eendáki faqa fáasaana faqa Ánutuna áfusaa múnuqi míniqi márifa Sadannafa innaarúnakiqari áranaiqi futeeqá rafúsueeqeenoo maqásaa dóo áquseenoo. <sup>11</sup>Maasá qíkaqaafasaaauqa maqásaa fasiqauqa Ánutuna sipsípa ánaaqi kúqu fidíkanannai dóo Sadannana úraaqareenoo nári Ánutuna ánoona ufara kúqunannai faqa miná úraaqareenoo misá mi-ufánara narí máriranara sía ánoonee qímasee káqi kúqiraree qímariasa márídaqa. <sup>12</sup>Úfa firaqóo kai qídanoo qinau. Innaarúnaki mári ainainausa ínnée aiqáma asiasaqa Sadannafa ínniki márifa dóo maqái áqufínoo. Ínnée maqásaa máriasa faqa ooruku námmariki mári ainainna faqa ínnée rufáida máriaqa. Áfaanna firaafá ínniki óoqu fínoo miná ánoo firaafá máriannoo narí qúsasaa márianinnanara iriséenoo miná ánoo firaafá máriannoo fee qínoo.

<sup>13-14</sup>Qinée Yoohaneesa mi-ufána iriséeqa quándaki qaareena maqásaa qáfeeqa. Qaareena qínaakufa dóo maqásaa áqufínoo máridano qáfeenoo ánoomáseenoo quándaki faiqi máqoo ánaaseena arunaanéera áfaqanoo fufanóo Ánutufa fira qaquamu áqoosa qaaraaqánda ámufanoo qaqamáreenoo aadána máqasaa Ánutufa deedaqammáqoo maqanasaa áqufínoo asumu márínau. Qaaramoo áukuana faqa moo átikai marasoofanoo Ánutufa rakísimarufanoo qaareena fannoo mi-anaaseená áriranasaa Ánutufa ititéemarinau. <sup>15-16</sup>Qaareena fannoo mi-anaaseená qáfamasee ánoo qufano miná óokiqari nammári moómoo áufínau. Nammári áufínoo mi-anaaseená mi-samúna áruanifeera fufanóo maqá fannoo mi-anaaseená soodáaqínoo maqá óo raqáfufanoo nammári minakí kai kéeqanau. <sup>17-18</sup>Qaareena fannoo miná qáfoofanoo firaqóo uqanna áranaqoofanoo quándakínoo mi-anaaseená áti áiku ásauku márusa aiqáma Ánutuna auqíra sándufamau fímariasa Yísuna kooroo íra ánoona ufamau fímariasa faqa náruanee qímasee fufá ooruku námmaryi áfainni kikíqínoo márínau.

### Maa-maqánasaaqaraa kaasau aandauqara qu úfafa.

**13** <sup>1</sup>Qinée Yoohaneesa qífu pisipasamándoo innaarúnai márídaqara foora qaareena ooruku námmaryi áfainni kikíqínoo márufafa qáfamasee ákara rúmaqaafananoo. Mifá miqóo kikíqínoo márufanoo ooruku námmaryiqari káasau andau moó fannoo ururoofaqá qáfaqiafana. Mi-kaasau andauná aanai qísaukuqara taikásee márínau miná ákiaqa dínni qísauku taikásee dínni ani qaara marasée ákiaqafaqaafa márínau. Aiqáma aanaisaa karaambáiqqa qafee afisínoo márínoo aiqáma ákiaqamau narí Ánutunara fídiquaira mandá núquqa ákararínoo márínau.

<sup>2</sup>Mi-kaasau andaufá fira qusina fooqátia faiqí nárímarifa márínau. Miná áiku fira samaada áikuara foora márínau. Miná óo aamara raióona

óo aamara fooqáafa márínau. Mifá ooruku námmarikiqari ururoofanóo qáfamaseenoo qaareena fannoo narí afaaqái máru ainainna mi-kaasau aandauná ooruku námmarikinaana áminau. Narí rakísira qaari faqa aiqáma máqannaasa rakísirana faqa mi-kaasau aandauná amisoofanoo rakísinimaqanau. <sup>3</sup>Mi-kaasau aandaufá márufanoo moó fannoo miná ákiaqaki moo árufanoo kúqinóra fooqána máseenoo áru afaaqana ateeqáqoofa unufufanóo kaifáa fíndifinoo nammárikigari ururoofaqá qáfaqiafana. Aiqáma maa-maqána afaaqasása máriasa mifá fíndifuna qáfamasoofanoo náaquqoofaqa aiqáma miná ufamáu kaimbiqau.

<sup>4</sup>Qaareena fannoo firaa uriqarara afeekana káasau aandau ámunara minára áaqee maría fasiqa anaaseesa qaareenara innaaru qídaqa amooqí maríqau. Misá káasau ándau óorinni faqa innaaru qímasee amooqíqqa qiqau. Yáfee maa-kaasau aandauná amaná márídane. Sía uqanna. Yáfee miná áriraramasee áruannoo fee, sía moó fannoo amaná árifara.

<sup>5</sup>Mi-manda kaasau aandaufá aiqámai rakísidanoo mandúfa uqanna óosana óosana ufa qímarufanoo Ánutufa sía qáoo qinau, qaara fasiqa níku nísauku taikásee moo fásiqa óonu qaara marasée quqoonasáa káqi márídanoo miná kai qáfee márínau. <sup>6</sup>Mi-kaasau aandaufá Ánutuna faqa miná áuqu faqa mandá níqurarara níquraree márínau. <sup>7</sup>Mifá Ánutuna áiku ásauku faqa rákinoo rafáaqafínau. Mifá káqikaa máqanna faqa firaa maqanna faqa aiqáma ufa qímariasa faqa aiqáma máqusanaasa faqa rakísimarufanoo Ánutufa sía qáoo qinau káqi kai qáfanau. <sup>8</sup>Aiqáma maa-maqa maaqána afaaqasása máriasa mi-kaasau aandaunára Ánutufara foora innaaru qímasee amooqifáranoo. Misá nári núqu káqi marifandinausa Yísuna búkaki ákara rímariasa misá kai sía amooqifáranoo. Óoqai maa-maqa maaqána sía máruqoo Ánutuna sipsípa ánaaqi kúquna búkaki núqu marísa kai sía káasau aandau amooqifáranoo.

<sup>9</sup>Aiqáma náaqoo faqaasa ufa íriaqa. <sup>10</sup>Kásooqaqee káasau aandau Yísuna ufasáara náruaninausara Ánutufa óoqai írinau. Káasau aandau fannoo rumbáaninausara faqa oqai írinau. Mi-narira aukuanáí Ánutuna ufa íri maríasa sía rufíasee minnísaaqa afeekaikámasee uaqée iaqa minásaa mundúfi fírana faqa káqi kai fuaqa.

<sup>11</sup>Qinée Yoohaneesa mi-kaasau aandauná qáfamaseeqa quándakufaqqa moo káasau aandau maqákiqari ururooná qáfaqiafana. Miná aanai qaaraqánda sipsípa aanaira foorá ururanóo márínau. Miná ufa fannoo qaareena ufa qímarínau. <sup>12</sup>Sipsípa aanaikírafa indaarúqaa káasau aandau óorisaa kíkíqammambi miná afeeka firaatiá máranau. Mifá aiqáma maqá afaaqasása máriasara indaarúqaa káasau aandauree amooqiaqée sía amooqífaqa náruanauree qinau. Mi-indaaruaqafá kúqiraramasee afaaqqa ateeqárafa qunufunára innaaru qída amooqiaqée qinau.

<sup>13</sup>Sipsípa aanaikírafa ínaaqianna aandau fannoo aiqámausa nífusaa faiqí sía áuqaaqaa íra ainaina áuqinau, aiqámausa nífusaa



innaarúnaindari idá fannoo maqásaa áqu fuannee qufanoo áqufinau. <sup>14</sup>Mifá indaarúqaa kaasau aandau óorisaa faiqí sía áuqaaqaa íra ainaina áquusoofanoo minánnai maqásaaqaraasa aiqáma nikaruqináu. Miqídanoo mifá aiqáma maqásaaqaraasa qímanniminoo qináu, Ínnee afaaqa ateeekásoofanoo kúqiraramandee fíndifuna amana áuquqa. <sup>15</sup>Misá áquusoofanoo sipsípa Ánutufa uqeeqáraree qímasee narí namuqáa qumeé afeeka ámufanoo aanaikíra aandau fannoo únnaqimásee narí afeeka fee qímasee áidoo indaarúqaa kaasau aandau amana áuquqoonaki áidoo fuaqássoofanoo miná amana fannoo faiqíara foora ufa qínnoo naríara sía innaaru qímasee amooqusá kuqá nárináu. <sup>16</sup>Sipsípa aanaikíra aandau fannoo nárirarufaqa aiqáma máqannaasa káiqeesa faqa úriqararausa faqa aináina faqaasa faqa kudifásiqa faqa rumbée mariása faqa idukímariása faqa aiqáma narí ákara nári nísauku uqannái fee níqinaaqafee ákara rúmannisanau. <sup>17</sup>Mi-akarána sía márinausa sía aináina nimisée miná ákiaqara feefaurú máreefaranoo, aináina faqa sía amana munnimma áqusee máreefara. Mi-akarána óosana káasau aandau miná áqu nambáqa máriannoo.

<sup>18</sup>Írirana faqaasa maa-ufána íriaqa. Írirana faqaasa mi-nambaqána káasau aandau nambáqa óosana írifaranoo. Mi-nambaqáfa faiqí áqu kikiqammusidanoo. Mi-nambaqáfa maaqimminoo máridanoo. Síkisa handaréeta faqa sikisti síkisa faqa máridanoo, (666).

#### Maqásaaqaraasa moómoosa fúka idiroofaqa qáfaafanna úfafa.

**14** <sup>1</sup>Qinée mi-ainaináusa qáfamaseeqa quándakufaqa qáfaafananoo sipsípa ánaaqi kúqufa Yísufa Oorifa áaqanasaa moo áqu Sioona áaqana minásaa kikiqinoo márinau. Oorifa áaqana Yeerusaree máqusa aaqá máridanoo. Miná sáimbaqa faiqí moómoo máriqau. Yísuna áqu faqa miná ákoona áqu faqa níqinaaqa ákara rírausa kai máriqau. Mi-fasiqáusa nísanaruafanaqa wan handaréeta faqa footi foo tauséenna faqa Yísuna faqa máriqau, (144,000). Faiqí óoni saqári uqanna áqufiquau. <sup>2</sup>Qinée miná qáfaidaqa innaarúnaindaraa ufa moo íriqiafana. Fíraa kari innaarúnai qíara foora qínnoo fíraa oondaindari nammáriara foora áqufidanoora foora qufaqa íriqiafana. Miqímarunakina innaarúnaindari pipirípunna áriufaqa íriqiafana.

<sup>3</sup>Yísuna sáimbaqa Oorifa áaqanasaa máriusa wan handaréeta faqa footi foo tauséenna faqa misá aiqáma Ánutuna qaari óorisaa faqa qaara faqa qaara faqa áandau faqa úriqararausa faqa misáuqa nóorinni ubeekaqáu. Nóori ubeekáidaqa fúka idi moó raqau sía moó fannoo mi-idína írifaranoo Yísuna faqa máru fasiqausa wan handaréeta faqa footi foo tauséenna faqa misá kai mi-idína amaná reefáranoo Yísuna fidíkanoo feefaurírausa kai mi-fasiqáusa márufaqa qáfaqiafana. <sup>4</sup>Mi-fasiqáusa sía ánaasee qúmmuari marusa ámiqira mánaaqara foora andeeqárausa kai

máridaqa. Misá sipsípa ánaaqi kúquna Yísuna faqa aiqámai fímarusa misá maqásaa fasiqa nandáfiana néera foorídaqa misá Ánutunaindi faqa Yísunaindi faqa máridaqa miqídaqa. <sup>5</sup>Sía únna ufa misáki márusa sía áaqarafa misáki márusa.

### Qaaramó qangiroo qu úfafa.

<sup>6</sup>Qinée Yoohaneesa miqímaruna qáfamasee quandáfi qáfaafananoo qangiroo móo fannoo innaarúnai sandáaqai qaqamáree fufaqa qáfaqiafana. Mifá ámiqira fasaasa ufa náaru náaru márira ufa aiqáma maa-maqánasaaqaraasa firaa maqanaasa fáqa káqikaa máqannaasa faqa aiqáma ufa qímariasa faqa aiqáma maqannaasa faqa qímannimirara qaqamáree fínoo firaa kari qinau. <sup>7</sup>Ínnee Ánutunara rufiasee miná afeeka úriqararanara amooqiaqa, dóo mifá maqásaa máriasa ufa írirafa dóo ani máridanoo. Mifá innaarúna faqa maqá faqa ooruku námmaryi faqa káqi nammariuqa faqa mináuqa áuqufa máridanoo, miná óorisaa kumáramafi amooqiaqa.

<sup>8</sup>Mi-qangiroofá miqí qímasoofanoo qangiroo móo fannoo miná ánaaqianna qaqamáree fídanoo Babiroonia máqusara ánaasee kíkiqua ususée qinau. Mandá anaasee Babiroonia máqusa dóo maqásaa áqufínoo maqúsa naakundú kai saaeemáseenoo. Mi-maqannáasa nári deedépirana faiqí ánaasee qúmmuarirana moómoo uainna nammáriara foora aiqáma maqannaasa nímufaqa námaseera foora aiqáma máqannaasa nímufaqa námaseeqa fúrufarammidammia.

<sup>9-10</sup>Dóo mi-qangiroofá miqí qímasoofanoo miná ánaaqianna moo qángiroo fannoo qaqamáree fínoo firaa kari naméera qímasee aiqámausa qímannimínoo qinau. Káasau aandau fee narí amana áuqiranaree amooqídaqa innaaru qímariasa miná ákara níqinaaqa faqa nísaukusaa faqa ákara rírausa misá Ánutuna áanooqirana uáinna nammariara foora nambíqeeferanoo. Ánutuna áanooqiranara qídanoo idídimari uainnana kíkiqua úsidanoo. Sía nammári námufaqa uáinna námufaqa asooárana nímifaranoo káqi uáinna kai idídi márina kai nári mandá óosana ákiaqara áanooqirana idára foora qéemarina nímiannoo. Aiqáma káasau aandau amooqímaríasa faqa miná ákara máree maríasa faqa misá aiqáma Ánutuna náaquqara andeeqara qangiroouqa nóorisaa faqa sipsípa ánaaqi óorisaa faqa firaa idaqée marínaki aupúrananaki fifáranoo. <sup>11</sup>Misá aupúrararana nímimari mi-idauru munáfa náaru náaru ururáidanoo máriannoo. Fáasaana faqa eendáki faqa sía asooárana máreeferanoo káqi miqí kai minoo máriannoo. Káasau aandau fee miná amana áuqiranara innaaruqímariasa miná ákara máree maríasee misá aiqáma miqí kai mifáranoo.

<sup>12</sup>Mi-aukuannái maqásaa Ánutuna áiku ásauku márianausa mi-aupuraránaki reendeenamafi fifímafi márirana faqa Yísunasaa káqi

kai mundúfi márirana faqa miqímandee mi-aukuanná Yísuna ufamau fímariasa miqífaqa.

<sup>13</sup>Mi-qangiroofá miqí qímasoofaqa qiní qífu pisipasamásoofaqa qinée innaarúnaira foora máriafananoo ufa moo qímaqíminau, Yoohanee anée maa-ufána ákara rúa. Maa-aukuannásaaqari karaambáiqaki kéeqafiqá kúqifandinausa misá asafífanoo. Ánutuna maraquna fannoo mi-ufána irisée dadaaqínoo qinau. Eeóo kúqaa náriqa kadáapi firaaná ríriseeqa kúqíqa adooáidaqa asafífanoo. Nári kadápirirana ánoona kúqiranaki fíqa dóo máree fídaqa asafífanoo.

**Ánutufa maa-maqa maaqánakinaasa nífiqaseenoo  
narí ufa írimariasa máraaninna úfafa.**

<sup>14</sup>Qinée Yoohaneesa mi-ufána iriséeqa quandáfi qáfaafananoo éekara asurusaa faiqí moó fannoo faiqí nímaakuara fooqána óoqufaaqee ídanoo kóora áuqira qáfee afisírafa ásaukuki paipána áfai raiqárana ásaukuki uaqéufafa qáfaqafana. <sup>15</sup>Mi-fasiqáfa asurusáa óoqumarifi márufanoo Ánutuna innaarúnai náaquqara amaana maqákiqari qangiroo moó fannoo ráudee qumurée mi-fasiqána firaa kari áaramáseenoo qinau. Dóo nárana qanaá márída aneenná paipánannai atekásee máree ánia. Dóo maqásaa naranara foora akuqanóo máridanoo. <sup>16</sup>Asurusáa marufa miná iriséenoo eedóo qímaseenoo dóo narí paipána rauqímareenoo maqásaa áquseenoo nárana atekásee máree úrinau.

<sup>17</sup>Mároofanoo qangiroo moó fannoo Ánutuna náaquqara amaana máqaki innaarúnai márúnakiqari ráudamaki aniréenoo narí ásaukuki paipána áfai raiqárana úqirafa ráudoofaqa qáfaqafana.

<sup>18</sup>Ánutuna tatúfira qaindasaa rakísimarufa qumuréenoo paipána úqirafa qúmuna áaramásee qímaminau. Anée dóo uáinna tatímaria sandafa maqásaaqaraasa mandóosana dóo akuqanóo máridanoo, atekámaree múrusee misá fidíka sáunara foora tátia. <sup>19</sup>Miná iriséenoo paipánafaqaafa narí paipána maqásaa uáinna sanda ateká mareenoo Ánutuna áanooqirana tatímarunaki maqúsai múrusee naambeéqai áqinau. <sup>20</sup>Áqusoofaqa misá tatisoofanoo fidíka kai nammáriara foora áufinoo faiqí ninuka kái urururufanoo níanai uqanna máree finau.

**Maa-maqáfa taikáinna aukuaana dínni ani qaara  
marasée qangiroo aupúrarana máree ánífara.**

**15** <sup>1</sup>Qinée innaarúnai máriafana moó innaarúnai koorooíra ainaina náaquqara ainaina kambiqóo qáfaqafana maaqímasee kambíqanau. Qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée qangiroo námú nári nísaukuki Ánutuna taikáranaki aupúrarana úqirausa ániqau. Mi-aupurarána maqásaaqaraasa Ánutuna ufa sía írimariasa nimisáifanoo Ánutuna áranaqarafa taikáannoo.

<sup>2</sup>Qinée miná qáfamasee quándaki ooruku nám mariara foora tánuka minásaa máridanoora foora idáuru námufaqa márufaqa qáfaqiafana. Miqóo ooruku nammári áfaisaa faiqí ánaasee moómoo Ánutuna ufa írimarusa úsariqau. Misá kásau aandau ákarara qáoo qímarusa misá kásau aandau faqa miná amana áuqirana faqa rákiara foora miná úriqararusa máriqau. Ánutufa misá piripúnna nímufaqa misá <sup>3</sup>Ánutuna aináinira faiqi Mooseena faqa sipsípa ánaaqi kúqufa faqa miqandá idí rée maríqau. Maaqí qímasee idí raqau.

Óo Karaambáiqá aiqáma afeekafaqáa Ánutufa,  
Anée aiqámausa rakísi maríanna óosanafa faqa anée ímarianna  
oosana faqa idaaqírafa firaafá máridanoo.

Anée aiqáma máqusanaasa Karaambáiqá márianafa,  
Anée níniunafa andeeqárafa kúqaa márúnafa márianafa.

<sup>4</sup>Óo Karaambáiqá yáfasiqa fee sía aníara ruffaidanoo.

Yáfasiqa fee aní úriqararana sía koorooíannoo,  
Aneennáraa kai náaquarafa máriananoo.

Aní andeeqára ainainirafa aiqámausa qáfamasee minára aiqáma  
máqanna anirée aní óorisaa anirée aní amooqifáranoo.

<sup>5</sup>Misá mi-idína rámasoofaqa qinée Yoohaneesa qáfaafananoo Ánutuna amaana máqa innaarúnai atúasoofaqa qáfaafananoo minakí óoqai Mooseefa Ánutuna úiqaana maqa usakáqoofa miná aundurái márufaqa qinée qáfaqiafana. <sup>6</sup>Dínni taikásee dínni ani qaara marasée qangiroouqa Ánutufa faiqí ánaasee nímianinna aupurarana úqirarusa fásai nínafaafanausa misá Ánutuna náaquqara amaana máqakiqari ráudaqau. Misá qamunna ánukarafa éekara árirafa márínau. Misá kóora áuqira ráitanda náamma ámeemaanai rumbárausa animáriqau. <sup>7</sup>Ani márufanoo Ánutuna aaqá aandáú qaara faqa qaara faqa márúnakiqari moó fannoo kóora áuqimaru qafeesa dínni taikásee dínni ani qaaraqánda marasée qafeesa náaru náaru márira Ánutuna áanooqirafa qumbiqára qafeeuqa aiqáma qangiroouqa nísaukuki moodáa moodáa quqásanau. <sup>8</sup>Quqásoofanoo innaarúnai amaana máqa idámuna qumbiqánau. Ánutuna afeeka faqa Ánutuna aréenarana faqa minásaaqari idámuna fannoo mi-amaana maqánaki qumbiqánau, sía kéeqarana amaná márínau. Nísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée qangiroo misá aupúrarana taikásoofanoo miqóo kai amaná kéeqaaqainau.

Náaru kambíqaaninna ainainna kukéeqarana koorooírafa

Yísufa Yoohaneena koorooqímamufanoo ákara rínau.

**16** <sup>1</sup>Amaana máqakinaa idámuna qáfamaseeqa íriqiafana ufa moo innaarúnai máru amaana maqakiqari ufa moo fíraa qóo naméera qímaseenoo aupúrarana mároo qangiroosa qímanniminau. Dóo ínnee qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée qafee Ánutuna áanooqira qáfee máraasa dóo innaarúnaindari maqásaa múqu téeqiaqa.

<sup>2</sup>Miqí qufanoo indaarúqaa qangiroo narí qafee mara máree innaarúnaindari maqásaa múqu téeqinau. Téeqimásoofaqa maqásaa fasiqí ánaasee káasau aandauna innaaru qímarusa miná ákara máree marusa misá nifaaqasáa káaqa nídafidanoo áfundidanoo eeféeda námuaana fooqáafa moómoo nárinau.

<sup>3</sup>Narusoofanoo kafáa miná ánaaqianna qangiroo moó fannoo narí qafee máreenoo múqu ooruku námmariki téeqimáqusoofanoo kúqira fasiqa fidíkara foorá kai mandifufanoo kúqira fasiqa fidíkara foorá máqufufanoo ooruku námmariki márída kási maria ainainafa aiqáma kúqu taikáfinau.

<sup>4</sup>Kúqutaikáfufanoo miqandá nínaaqiana moo qángiroo fannoo narí qafee máreenoo innaarúnaindari nammári uqannaki múqu téeqimásoofanoo fidíka kai qumbiqáfinau. <sup>5</sup>Qumbiqáfufanoo nammárisaa rakísímaru qángiroo fannoo naméera qinau. Óo Ánutufa náaquarafa ánukarafa óoqai márúnafa maqee márianafa anée fidíka naaqée qímasee nímiannanara andeeqárafa márianano. <sup>6</sup>Misá maqásaa fasiqa Ánutuna ufa írimaria fasiqanaaseesa faqa tamummáqara fasiqauqa faqa fidíka ruqíee maríanara anée fidíka nímiánaqa náidaqa. Nári óosanara saanára miná ákiaqara fidíka náidaqamiafo qinau. <sup>7</sup>Miqímandoofanoo Ánutuna tatúfira qáindasaqari ufa moó qinau. Óo Karaambáiqá Ánutufa úriqararafa aninná nárirafa kúqaa andeeqárafa kai márifa márianano.

<sup>8</sup>Mi-namúsa miqímasoofanoo ínaaqianna moo qángiroo fannoo súanisaa narí qafeekínaana múqu téeqimásoofanoo súani fannoo firaaqóo idídinoo faiqí ánaasee firaaqóo idára foorá nítakuqinau. <sup>9</sup>Nítakuqufaqa áanoomásee quándaki Ánutuna áuqu rámasee áquraraqau. Mi-oosana oosana aupuraranná marasée mi-oosannána ákoona áqurarasee sía nári mandáinaina minnísee Ánutuna amooqíqáu. Káqi máraqa fímaríqau. <sup>10-11</sup>Mi-namúsa miqí másoofanoo qangiroo moó fannoo narí qafeekínaana káasau aandauna qaarísaa téeqimásanau. Téeqimásoofanoo asukuna fannoo káasau aandauna quqúsakinaasa ititánnimaqasoofaqa nipatara aupúraidaga náridaga nídafirana faqa namúanara faqa aupúraidaga nífai riqídaqa innaarúnai Ánutuna áqurara ufa kai qídaqa káqi fúrufarammásee nári mandáinaina káqi mara máree fímaríqau.

<sup>12</sup>Mi-namúsa miqímasoofanoo qangiroo moó fannoo narí qafeekínaana Eufarateesa námmariki téeqimáqusoofanoo mi-nammarífa aiqáma aadánusinau. Súani óosanaindaraa karaambáiqauqa nári rákira fasiqauqa faqa rákiraramásee ániaqeera aadánusinau. <sup>13</sup>Qinée Yoohaneesa miná qáfaafananoo áfaanna qaaramoo táka fooqána mandáikirana qáfaqiafana. Moó fannoo óoqai máru qaareena óokiqari ururanáu moó fannoo indaarúqaa kaasau aandauna óokiqari ururanáu, moó fannoo únna qíra tamummaqara fasiqa óokiqari ururanáu. <sup>14</sup>Mi-qaaramoo takáusa óosana óosana ainaina sía faiqí áuqaaqaa íra ainaina áuqeemaru

afaannausa faiqí rakísirausaikíqa máriqau. Mi-qaaramoo afaanna namúsa aiqáma maqa maaqakina karaambáiqauqa nári sundía námufaqa nífeeqee rákiranaki quqée maríasa máriqau. Misá Ánutuna faqa rákirara másaifanoo Ánutufa úriqararafa misá aiqáma náru taikáannoo.

<sup>15</sup> Miqímarufanoo Yísufa miqóo qiní qímaqiminoo qinau. Qiní ufa íria, qinée úmmuarira fasiqara foora íreedá kai innaarúnaindari qúmuanaura. Nífu máqee marusa faqa qamunna deedaqírausa faqa asasifáranoo, sía káqísámu fíqa faiqí nífusaa faqa Ánutuna áfusaa faqa sía nisaurífaranoo.

<sup>16</sup> Yísufa miqí qímaqimisooofanoo mi-taka namúsa aiqáma karaambáiqqa faqa nári sundía námufaqa nífeeqeenoo Isaraee máqasaa quqásanau. Mi-maqa maaqána áuqu Heeburu ufakíqari moo áuqu Isaraee máqannaasa ufakíqari Aramakeedoonaa máqa maaqee qímaríqau.

<sup>17-18</sup> Miqóo suqú quqásoofanoo ínaaqianna qangiroo fannoo narí qafeekínaana úfaisaa múqu téeqinau. Téeqimásoofanoo Ánutuna qarísaaqari amaana máqaki márufa ufa moó firaa kari qinau. Dóo taikéefoo qímasooofanoo aakuasáa úqinoo innaarúnai qínoo óosana oosana ufa qínoo maqá náaquqarafa firaafá uqanna kásinau. Óoqai óosana árooqooqari sía maqá maaqímasee kásidanoo maaná firaafá uqanna úriqararafa kásiannoo. <sup>19</sup> Yeerusaree máqusa qaaramoo kámu afoómakinoo aiqáma máqusanaasa táunna faqa kurídiannoo. Mi-karí Ánutufa Babiroonia maqusara sía aunínau. Narí káafakinaa áanoo qírana idáqee mari nammariara foora adíasee Babiroonia máqannaasa nimisoofaqa námasee kúqíqau. <sup>20</sup> Aiqáma ooruku námmariki mári afumáusa aiqáma nammárikiki ukúqnama taikánau, aiqáma áaqana faqa taikánau. <sup>21</sup> Pupúsamu innaarúnaindari faiqísaa áqufinau firaa pupusamu moodáa moodáa fifiti kiroogaram qaara fasiqa níku nísauku taikásee moo fásiqa ásaukuqara taikásee sikéera ákara kamu áqufufaqa faiqí ánaasee mi-firaa pupusamúna qáfamasee quándaki Ánutuna áqurara ufa kai ámiqau.

### Firaaqóo úmmuari maría anaaseesa nínoona áru úfafa.

**17** <sup>1</sup> Pupúsamu taikáfufanoo qafee téeqiusakíqari moo qángiroo fannoo qiní dáareeno qinau, Yoohanee anée maí aniráinaqa firaaqóo úmmuari mari anaaseena kurídirana óosana uqafíqaa. Mi-anaaseefá firaa taunna kíkíqa úsidanoo, moómoo nammari miná aaqá márídanoo. Mi-moomoo nammarína kíkíqa úsirafa márídanoo faiqí ánaasee moómoo máqusanaasara qídanoo. <sup>2</sup> Maa-maqánasaaqarara karaambaiqauqa mi-manda anaaseená áfeeqee maríafa márídanoo aiqáma máqannaasi fasiqa anaasee faqa maa-anaaseená úmmuarirana uáinna nammariara foora néeneesaidaqa fúrufaridaqa.

<sup>3</sup> Miqí qímasee qímaqimisoofanoo Ánutuna maraquna fannoo dáakufufanoo mi-qangiroofá qiní maréeqeenoo innaarúnaindari maqásaa

múqu aadána máqasaa quqáseenoo mi-anaaseená uqaqífiqanau. Mi-anaaseefá taatuqée aandau káasau aandau ataufakaaqá óoqu faaqée márínau. Mi-kaasau andauná afaaqasása Ánutunara fídiqaa íra áuqu moómoo miná afaaqasása ákararínoo márínau. Mi-aandaufá dínni qísauku taikásee dínni ani qaara marasée ákiqa faqaafa márínau, miná aanai qísaukuqara taikásee márínau. <sup>4</sup>Mi-anaaseená qamunna sía káiqaesa afisímariana úriqararaua afisímaru qámunnanda saasáakooná árirana faqa taatuqée árirana faqa afisímarufa aiqáma ainaina kóorannai áuqirana kai afaaqa áuqirafa márínau. Fíraa feefauru áqimari oonínna pupú óoni fooqána faqa máránnoo nínau. Mi-anaaseená ásaúkuki kóora auqira kaafa uqusée márínau. Mi-kaafánaki ikairífaqaa ainaina faqa faiqí ánaasee narí úmmuari narí úmmuarirana aiqáma mi-ainaináfa mi-anaaseenásaa aniqusírafa mi-kaafánaki qumbiqánoo máridanoo. (Faiqí ánaasee kíkiqa úsidanoo kúqaa qíra Ánutuna minníseeqa únna qíra Ánutuna amooqímaríanara qídanoo.) <sup>5</sup>Mi-anaaseená áqinisaa miná áuqu ákara rínoo máridanoo áuqu akooqóo máridanoo óosana kukéeqanoo máridanoo. Miná áuqu maaqí qínoo máridanoo Fíraa Babíroonia aiqámausa nári náumoosaa feefaurú máree maríasa nínoofa faqa káaqa ánaaseera rímaríasa nínoofa faqa máridanoo.

<sup>6</sup>Qínée Yoohaneesa miná ákara qáfeeqa mi-anaaseená óosana qáfaunanoo fúrufarammínoo márifaqa qáfeeqa. Mifá Ánutuna maqásaaqaraa faiqí ánaasee fidíka faqa Yísuna ufara afeekaikí maríasa fidíka faqa uáinna nammariara foora misá narusée misá fidíka néeneeseenóora foora fúrufarínoo nímari anaaseefa. Qínée miná qáfamásaunanoo fíraaqóo dáaquqeenoo. Qangiíroo fannoo miqíafananoo qíqafeenoo qínau. <sup>7</sup>Anée nánaree áaquqaidanoo fee qínée mi-anaaseená faqa mi-aandauná faqa óosana kooroo qíqanamma íria. <sup>8</sup>Anée káasau aandau qáfaanafa óoqai márufa maqee sía máridanoo, mifá qúsasaa maqá ámeemaanai madikakíqari ururéenoo taikáranaki fúannoo. Náaru náaru máríranaki fímaríasa Ánutuna búkaki núqu ákara rínoo máridanoo, óoqai maa-maqáfa sía máru kámuqoo mi-bukánaki misá núqu ákara rúmaqoofa máridanoo. Maa-maqánasaa maríasa sía mi-bukánaki núqu ákara rúmaqoosa misá mi-manda kaasau andauná qáfeeqa káaqa náaquqainaqa miná ufamau fifáranoo. Óoqai márínoo maqee sía máridanoo kafáa kásooqaqee kooroo íaninnanara tautúmasee miná ufamau fifáranoo.

<sup>9</sup>Maa-ufána írirana faqaasá kai írifaranoo. Mi-kaasau taatuqee andauná ákiaqa dínni qísauku taikásee dínni ani qaara marasée ákiaqafaqaafa marídanoo. Mi-akiaqa namúna faqa dínni qísauku taikásee dínni ani qaara marasée áaqana namu kíkiqa úsinoo máridanoo mi-anaaseefá mináúqasaa óoqufaaqee máridanoo, karaambáiquaquaindi faqa miqímasee namu máridaqa. <sup>10</sup>Moodáannai qísauku karaambáiqua dóo

taikáfiqu, moodáa káqi rakísidanoo máridanoo moó fannoo aniráannoo aniráinanoo qúsasaa taikáannoo. <sup>11</sup>Mi-kaasau andaúfa ánaasee minásaa óoqumariufa óoqai márufa maqee sía máridanoo kásooqaqee kafáa kambíqaannoo. Óoqai indaarú mifá dínni taikásee dínni ani qaaramarasée karaambáiqua márunki máriufa taikáfufanoo kaifáa kambíqafinoo dínni ani qaaramoo kínanoo mifá qúsasaa kurídiranaki fúannoo.

<sup>12</sup>Mandá káasau aandau aanai qísaukuqara taikárafa miqímandee kai kásooqaqee karaambáiqua maqásaa moodáa kari kambíqafi márídaqa faiqí ánaasee rakísi nímaqeefaranoo. Mi-namúsa nári afeeka mandá kaasau aandau náida amisáifanoo mifá misá faqa qúsasaa faiqí ánaasee rakísi nímaqaannoo. <sup>13</sup>Mi-karaambaiqáusa qísaukuqara taikárausa moodáa írirana márirasaa márídaqa nári afeeka faqa nári úriqararana faqa mi-manda kaasau aandau poodúaqida ámimarifaranoo. <sup>14</sup>Mi-karaambaiqáusa sipsípa ánaaqi Yísuna áruannee qímasee miná faqa rákifara. Yísufa narí rusandeesámumasee náaramáqaisa afeekaikámandee Yísuna faqa fímariasa misá saimbaqa mi-karaambaiqáusa náru taikéefaranoo. Mifá Yísufa aiqáma karaambáiqua máridanoo aiqáma úriqarararusa úrinaaqararafa máridanoo minára Yísufa qaándaki misá faqa naru taikáannoo.

<sup>15</sup>Mi-qangiroofá kafáa mi-anaaseenára qímaqiminoo qinau. Mi-anaaseefá nammári ámuqusaa óoqumaruna anée qáfaananoo. Mi-nammarífa moómoosa maqúsa máriasa moómoo fasiqá ánaasee ufa óosana óosana qímariasa kíkiqamusinoo mi-nammarínasaa máridanoo. <sup>16</sup>Mi-qísaukuqarána taikásee aanai nimanasáa karaambáiqua máriasa faqa mandá kaasau aandau faqa mi-umuari mari anaaseenára fídiqaammídaqa miná aiqáma ainaina marasáifanoo mifá káqi samu máriannoo. Misá miqóo miná amaquí námasaifanoo dóo idáqama taikáfuannoo. <sup>17</sup>Mi-karaambaiqáusa sía náriqá kai miqífaranoo. Ánutufa qumeé fuki faakí qínaqa misá sía irirainni misá nári íriranammifoo qímasee nári afeeka mandá kaasau aandau ámifaranoo. Ánutufa narí ufa ánoonaikianinna áukuanara áfeesidanoo miqíannoo.

<sup>18</sup>Mi-anaaseená anée qáfaanafa mifá aiqáma máaqa máaqa karaambaiqáusa rakísi nímaqemari maqusafa máridanoo.

### Babiroonia máqusa Ánutufa nárú taikóo ufa.

**18** <sup>1</sup>Qinée Yoohaneesa mi-ainaináusa qáfamasee moo qángiroo qáfaqafana. Ánutufa narí afeeka firaaná ámufanoo innaarúnaindari maqásaa qumuroofanoo miná aréenarafa firaqóo aiqáma maqa maaqasaa aréeneeno káaqa qámaqinau. <sup>2</sup>Mifá fira kari maaqí qímasee naméera qinau. Mifá dóo kurídinoo fira Babiroonia máqusa dóo áqufinoo kurídinoo. Mi-nakundúnaki áfaannauqa faqa



nimanauqáindi qikairí faqaasauqa faqa ufiniuqá áfaanna ufini kai fídiqaa írafauqa kai máridanoo. <sup>3</sup>Mi-maqusánaasa nári úmmuarirana faiqí ánaasee narí deedeépa narí deedeépirana uáinna nammariara foora ánaamuru máriasa níminoo ínnee naaqée qímasoofaqa néeneeusa máridaqa. Maqásaaqaraasa ánaamuru karaambáiqauqa Babiroonia faqa úmmuaridaqa náafeeqeusa máridaqa. Aiqáma máaqa máaqa pisinísa uqéree maríasa Babiroonia máqannaasa káaqa aináina moómoo írairaámarinanoo minánnai munnimma moómoo maree maríasa máridaqa.

<sup>4</sup>Mi-qangiroofá miqí qímasoofanoo innaarúnaindaraa ufa qinée Yoohaneesa moo íriqiafana. Mifá maaqí qímasee Ánutuna ufa írimariasa qímanniminoo qinau.

Óo qiní qíku qísauku ínnee mi-maqusánakiqari dóo ániaqa. Ínnee sía misá mandóosanaki kéeqaaqa miqíqa sía misá náriranaki faqa kéeqaaqa.

<sup>5</sup>Mi-maqusánaasa mandáinaina fannoo narámuaaqa narámuaaqa ínoo óoruffifanoo meerái innaarúnai óoru máridanoo. Ánutufa misá mandóosana qáfaidanoo íridanoo.

<sup>6</sup>Misá ínni mandáikamánnimaqóondee kai ínnee quándaki nári nímiaqa. Misá ínni mandáikamánnimaqoona ákiaqara ínnee quándaki qaaraikámandee nímiaqa. Misá mandá nammari ínni nímunara ínnee quándaki mi-kaafánaki kai idáqainna nammarina firaaqóo nímiqaa naqa.

<sup>7</sup>Babiroonia máqannaasa nári nifaaqa aréenarana faqa nári moómoo ámiqira ainaina faqa náriqa máraqau. Mi-ainainná amana kái ínnee aupúrarana faqa ikífaafau qírana faqa misá nímiaqa. Misá náriara úriqararausee qímariana sía maasá keekoopáu máridau. Maasá sía ikífaafau qianáuree qímariana ákiaqara aupúrarana faqa ikífaafau qírana faqa nímiaqa.

<sup>8</sup>Misá miqí qímaria mandáinaina ákiaqara misá firaaqóo nídafirana faqa namúana faqa aurírana faqa ikífaafau qírana faqa aandaróo nárirana faqa aiqáma ainaina moodáa kari misá nifaaqa quqásaaqa. Misá mi-maqusáfa idá qáma taikáannoo. Karaambáiqqa Ánutufa misá ufa írimarifa afeeka úriqararafa márifa máridanoo.

<sup>9</sup>Mi-qangiroofá Babiroonia máqusara káqi qínoo qinau. Maa-maqa maaqánasaaqaraa karaambaiqauqa Babiroonia máqusaindaraa mandainaina máree maríasa mi-maqusána idáqainna idámuna qáfamasee firaaqóo ikíráqeefaranoo. <sup>10</sup>Misá mi-maqusána aupúrarana qáfamasee ruffíasee níanai tatíqa máridaqa maaqí qímasee faiqíara foora mi-maqa maaqána qímamifaranoo. Óo mandáinaina, Óo náaquqara ainaina maa-firaa afeeka maqusá Babiroonia moodáa faasaana kai aní mandóosana ákiaqara kurídi taikáananoo.

<sup>11</sup>Maqásaa pisinísa fasiqauqa faqa mi-maqusánara ikíráqaida maaqí qifáranoo, sía mi-maqannáasa kafáa maasá ámiqira ainaina marasée

feefaurú qímifaranoo. <sup>12</sup>Sía kafáa moó fannoo maasá kóora faqa siruáa faqa firaa feefauru áqimaria óosana óosana óoniufa faqa marasée feefaurú qímifaranoo. Sía kafáa moó fannoo maasá ámiqira qámunna óosana óosana saasáakoona árirana faqa fidíka árirana faqa marasée feefaurú qímifaranoo. Sía moó fannoo maasá ámiqira saqari faqa eereefanta aanainnáí áuqimaria ainainna faqa firaa feefaurú áqimaria saqárinannai áuqimaria ainainna faqa booróosannai faqa qáinnannai faqa ámiqira óoninnai faqa áuqimaria ainainna sía kafáa marasée feefaurú qímifaranoo. <sup>13</sup>Sía moó fannoo ooruku óosana óosana faqa ámiqimasee áfundimaru ainainna faqa makáqa nammari faqa fadaméena faqa parauáqa faqa ráisa faqa burimakáu faqa sipsípa faqa qóosa faqa qóosa rarísée mari karana faqa karabúsa aináinira faiqi faqa faiqí nimana faqa sía moó fannoo kaifáa mi-ainaináusa marasée munnimma qímifaranoo.

<sup>14</sup>Pisinísa ímaria fasiqausa Babiroonia máqusara maaqí qímasee qifáranoo. Babiroonia máqannaasa ínnee níqaararee márifaqa adíafaa ímarifaqa máree maría ainainausa dóo kukéeqafinoo, aní munnimma moómoo faqa aní adíafaairafa káaqa qáranasaa márina dóo taikéeno sía kafáa paqúrinannoo. <sup>15</sup>Pisinísaiki maría fasiqausa Babiroonia máqannaasa ámiqira ainaina feefaurúmasee minánnai firaa munnimma máree marusa mi-maqusána aupúrarana qáfamasee rufíasee níanai tatíafa márída ikiráqeesee soofaaramáseeqa maaqí qifáranoo. <sup>16</sup>Óo maa-firaa maqusa mandáinaina náaquarafa kambíqanoo máridanoo. Mi-maqusáfa ánaaseera foora saasáakoona árirana faqa fidíka árirana faqa afísírafa kóora áuqimaria oondana faqa firaa feefaurú áqimaria óoniufa faqa afaaqa áuqirafa dóo maqee dadí taikáfinoo.

<sup>17-18</sup>Miqí qímaseenoo mi-qangiroofá sípa kiatéenara maaqí qinau. Aiqáma sípa kiatéenauqa faqa nári pooskúrauqa faqa nári pasindíauqa faqa aiqáma ooruku námmaryi ámuuqumau nídaqa aináini marúsa Babiroonia idámuna qáfeeqa níanai tatíeeqa ikiráqeeqa maaqí qifáranoo. Sía moo máqusa maa-firaa maqusa áuqu faqaafa miqírafa máridanoo. <sup>19</sup>Miqí qímaseeqa kookooma afaqá qumáree níkiqaa ámoondúnna kukupámaseeqa maaqí qifáranoo. Óo mandáinaina náaquarafa firaa maqusa áuqu faqaafa kukéeqeenoo. Aiqáma sípaki nusa ooruku námmaryi ámuuqumau nusá maa-maqusánakinaasa aináina moómoo nimisáida firaa munnimma máree marunausa dóo dauní mi-aiqama ainaináfa qáma taikéeno.

<sup>20</sup>Mi-qangiroofá miqí qímaseenoo quándakufanoo Ánutuna áiku ásauku Babiroonia máqusara qímanníminau. Ínnee innaarúnai máriasa faqa Ánutuna áiku ásauku faqa Yísufa níqiqoo fásiqausa faqa Ánutuna tamummáqara fasiqauqa faqa ínnee aiqáma asasiaqa. Mi-maqusáfa ínni nári ifa miná ákiaqara Ánutufa maqee mi-maqusána árifanoo kurídinoo asasiaqa.

<sup>21</sup> Miqí qímasoofanoo qangiroo moo ámudaaná\_ qímarufa óoni firaatía minánnai mi-aukuanná máru fasiqanaaseesa sakuma andaana andaana rímariqau. Mi-oonínna fooqáa tia rafúsu qumáreenoo ooruku námariiki áranaiqi áqinoo qinau. Mi-firaa maqúsána áuqu faqaana Babiroonia máqusa óoni áqunnana amana kái áqusainanoo kukéeqafinaqa sía kaifáa qáfeefaranoo. <sup>22</sup> Minakí piripúnna árimariasa faqa káqikaa ufireena fuaqée maríasa faqa firaa ufireena kookáanauru fuaqée maríasa faqa aiqáma musíka fuaqée máriasa faqa sía kaifáa mi-maqúsánaki qáfeefaranoo. Óosana óosana ainainí maríasa misá kúkusi maríafa sía kafáa írifaranoo, qaindi áfai faqa síammírifaranoo. <sup>23</sup> Sía minakí qóoma qáannoo sía kafáa nimundárana tutúqirafa máriannoo. Babiroonia máqusai pisinísa ímarusa faqa aiqáma máqanna pisinísa ímarúsa faqa úrinaaqararausa máriqau. Ínni áukainaina máraqa nuasa náriqa únnaqira áukainainannai aiqáma máqannaasa níkaruqidaqa.

<sup>24</sup> Ánutufa narí áiku ásauku fidíka faqa narí tamummáqara fasiqauqa fidíka faqa aiqáma maqásaa kúqimarusa faqa Babiroonia máqusaki paqúrunara nárírana nímiannoo.

**19** <sup>1</sup> Mi-qangiroofá Babiroonia máqusara ufa qímasoofaqa quandáfi ufa firaaná innaarúnai qífu pisipasamásoonaki máridaqa íriqiafana. Mi-ufáfa faiqí moómoo suqíqa máridara foora qínoo maaqí qiqau. Ánutuna amooqiaqa. Faiqí asumu máree maríana faqa káaqa qárana faqa firaa afeeka faqa maasá Ánutunaindi máridanoo. <sup>2</sup> Mifá mi-umuari mari anaaseefá maqásaaqaraasa putaamánnimaqée marúnna ákiaqara Ánutufa miná árinau. Miqúnara miná ufa nímirafa kúqaa andeeqárafa máridanoo. Mi-anaaseefá Ánutuna aináinira fasiqauqa kuqá nárúnara Ánutufa árinau. <sup>3</sup> Misá kafáa fáaqariqa qiqau. Ánutuna amooqiaqa. Mi-maqúsána, Babiroonia máqusa idámuna fannoo náaru náaru óoru fímariannoo. <sup>4</sup> Miqí qímasoofaqa faiqí firaasa moodáa fasiqá faqa qaara faqa qaara faqa Ánutuna qaarí fíqu fíqu iqá márusa faqa aandáú qaara faqa qaara faqa márusa faqa Ánutuna óorisaa nóorindari maqásaa áqufidaqa Ánutuna amooqidaqa qiqau, misá kúqaa qidaqia, Ánutuna amooqiaqa.

#### Sipsípa ánaaqi Yísuna amundára qóomaqa ufa.

<sup>5</sup> Miqí qímasoofanoo ufa moó Ánutuna qaarísaaqari qufaqa íriqiafana. Aiqáma Ánutuna aináinimárusa minára rufieemarusa, káqiqaesa faqa úriqararausa faqa aiqáma maasá Ánutunara amooqiaqa. <sup>6</sup> Miqí qímasoofanoo ufa moó faiqí moómoosa suqídara foora firaa oondainní nammári áqufidanoora foora innaarúnai qínoora foora miqíra ufa fannoo maaqí qinau. Ínnee aiqámausa Ánutuna amooqiaqa. Karaambáiqqa maasá úriqarara Ánutufa afeeka uqanna mifá narí aiqámai rakísinnimaqarana dóo óosana araséenoo úriqaránoo máridanoo. <sup>7-8</sup> Tatúfirana áruaninna

sipsipa anaaqifa Yísuna amundárafara foora dóo animáridanoo, minára maasá susúíqa asasiáqa miná úriqararana amooqiaqa. Miná ánaaqara foora Ánutufa fúka siara éekara árimarúna áminoo maa-siarána íraannee qufanoo irasée deedaqinóo márídanoo. Mi-eekara siaráfa Ánutuna maqásaa fasiqa anaasee andeeqára óosana kíkiquamusinoo márídanoo.

<sup>9</sup>Mi-ufána qímasoofanoo mi-qangiroofá qiní Yoohaneesa qímaqimino qinau. Yoohanee maa-ufána ákara rúa. Maa-ufáusa Ánutuna kúqaa ánoona ufa márídanoo. Ánutufa sipsípa ánaaqi amundára qóomaqara náaree márísa susúída asasmariasa márídaqa. <sup>10</sup>Miqí qímasoofaqa qiní dāaquoofaqa mi-qangirooná áikuki dōorindari áqufumáfi amooqianéeriafananoo mifá qáoo qímaseenoo qinau. Óo anée sía miqía. Aiqáma Yísufa kooroo íra ánoona ufa qumáree maríasa aní faqa aní ákaqaafasaaqaa faqa moodáa ainainímarunausa márídaqara anée sía qiní qimooqía Ánutuna kai amooqía. Yísufa narí máru aukwana narí ánoona ufa kooroináu. Mi-ufáfa kai Yísufa sía kambíqoo aukwana tamummáqara fasiqauqa náakufuufaqa qímannimufaqa ákara ríqau.

**Éekara qóosasaa márúfa narí andeeqáranannai  
aiqámausa úriqararafaikinau.**

<sup>11</sup>Mi-qangiroofá miqí qímasoofaqa innaarúnai márída qáfaafananoo innaarúna rakeemámbuufaqa akooqóo máríqau. Qinée minakí qóosa moo éekara árirana qáfaqiafana. Miná ataufakaaqá Yísufa óoqufaaqée márídanoo miná áuqu qaara auqu faqáafa. Moo áuqu ámiqirafa mapukúsee miqóo kai márí fasiqanee qinau. Moo áuqu kúqaa ufa qímari fasiqanee qiqau. Narí andeeqára íriranannai kai faiqí anaasee ufa rainánnímaqaidanoo minánnai kai mandóosana máree maríasa rákirana marannímidanoo. <sup>12</sup>Miná áfu idáuru miqírafa qéemarinau. Miná ákiaqasaa karaambáiqua qafee moómoo afisínoo márínau. Mi-fasiqána áuqu narí afaaqái ákara rínoo márídanoo sía moó fannoo qáfaidanoo narí kai qáfaidanoo. <sup>13</sup>Miná qamunna afisímarufa fidíka ánaaqi márínau. Misá miná áuquara Ánutuna ufafée qímariqau. <sup>14</sup>Mifá narí qóosasaa áiqaróofanoo miná ánaaqianna Ánutuna innaarúnaindaraa rákira ámmiua aiqáma nári éekara qóosasaa náriqa qamunna éekara qamunna ánuqara qamunna afisírausa miná ánaaqianna miná áfaqee fiqau. <sup>15</sup>Miná óokiqari aseema raiqárafa ani márínau. Minánnai aiqáma máqanna rafáaqafuannoo, qáinna samu úqirafa nídanoo rakísinnimaqaannoo. Mifá úriqarara afeeka Ánutuna áanooqirafa áranandaki idára foora aiqáma maa-maqánasaaqaraasa miná ufa sía írimariasa afapíta qumáreenoo moodáanaki afapíta rapidaú ínanoo faiqí fidíka fannoo sáuna tatíra fára foommíannoo. <sup>16</sup>Miná qamunnasáa faqa miná áikusaa faqa miná áuqu moó maaqí qímasee ákara rírafa Karaambáiquaqa karaambáiqua úriqararasa úriqararafa márídanoo.

<sup>17</sup>Qinée Yoohaneesa miná qáfamaseeqa quándaki qangiroo moo súanisaa kikiqinoo márina qáfeeqa. Mifá aiqáma ufini innaarúna ámeemaanai nímariasa firaa kari naméera qímasee qímannimino qinau. Ínnee suqúfiqa Ánutuna firaa qoomaqa sakasée naaqa. <sup>18</sup>Ínnee suqúfiqa karaambáiqauqa faqa sundíauqa faqa misá kiaténauqa faqa qóosauqa faqa minásaa akaraqá maríasa faqa aiqáma fasiqa rumbée maríasa faqa idukí máríasa faqa káiqeesa faqa úriqararaua faqa Ánutufa misá aiqáma narusáinaqa misá nimaqí aniréeqa Ánutufa qoomáqa sakaséeno misá nimaqí anirée naaqa.

<sup>19</sup>Súanisaa máru qangiroofa miqí qímasoofaqa quandáfi firaa rakirana qáfaqiafana. Mandá kásau aandau faqa maa-maqa maaqánasaa karaambáiqauqa faqa nári rákira sundíauqa moómo faqa suqúfi éekara qóosasaa márufa narí ammi sundía námufaqa náruannee qímasoofaqa rákirana uqéeraqau. <sup>20</sup>Qóosasaa márufa mandá kaasau aandau úraaqaramáfinoo rumbá quqáseenoo ínaaqianna kásau aandau námufaqa rumbá quqánau. Mi-inaaqianaa kaasau andauná moo áuqu únna qíra tamummaqara fasiqa. Mi-unna qira tamummaqaráfa indaarúqaa kásau aandau óorisaa faiqí sía áuqaqaa íra ainaina áuquqoofa mi-ainainnánai mifá faiqí ánaasee níkaru qufaqa akaqáusa níqinaaqa faqa nísauku uqannái faqa mandá kaasau aandau ákara máraqau. Akaqáusa mi-kaasau andaunára innaaru qímaríqau. Éekara qóosasaa nímarufa mifá kásau aandau maréeqee únna qíra tamummaqara fasiqa faqa káqi kási maríafaqa qumáreeqee idá fárumaki áqinau. Mi-idáfa firaaqóo aurukandaá kandaa ídanoo áfunda mandáikammímarinau. <sup>21</sup>Éekara qóosasaa nímarufa narí óokiqari áni maru qaseemafa kásau aandau ammi sundíauqa faqa maa-maqa maaqána karaambáiqau ammi sundíauqa faqa aiqáma náru taikásoofofa innaarúnai ufiniuqá qumurée aiqáma misá nimaqí noofanoo nímuafuqafa minnísaqau.

#### Wan tauséenna aukwana Yísufa rakísiu úfafa.

**20** <sup>1</sup>Qinée Yoohaneesa miqímaruna qáfamasee quándaki innaarúnaindari qangiroo moó fannoo maqá ámeemaanai kíqa faqa kísaaqa sáinanda faqa ásaukuki úqirafa maqái qúminau. <sup>2-3</sup>Qumuréeno qaaarena qumáranau. Mi-qaareenná moo áuqu óoqeenáa sakani moo áuqu Sadannafa moo áuqu áfaanna. Mi-qangiroofá qumáreenoo sáinandannai rumbáseenoo maqá ámeemaanai madikakí afeeqá áquseeno róokamandeenoo amúsaraseeno wan tauséenna áukuana minakí máriannee qímasee quqánau. Mi-kamúqoo sía maa-maqa maaqánasaaqaraasa níkaruqiannoo. Mi-wan tauseenna aukuaná taikásainanoo Ánutufa kafáa idukúsainanoo káqikaaqoo kafáa níkaruqiannoo.

<sup>4</sup>Qaareena rumbásoofaqa qaarí moómoo innaarúnai ufiqínoo máru qáfaqiafana. Minásaa óoqu maríqa márusara Ánutufa ínnee faiqí ánaasee ufa írtaqee qinau. Qinée miqúna qáfeeqa quándakufaqa faiqí nimana moómoo qáfaqiafana. Misá Yísuna ánoona ufa faqa Ánutuna ufa faqa kooroounára nárusa nimana márufaqa nínđafaqiafana. Misá sía mandá káasau aandau fee miná amanaree innaaru qímarusa máriqau. Misá mandá kaasau aandau ákara níqinaaqa faqa nísaukusaa faqa qáo qímarusa máriqau. Misá kúqiranakiqari fíndi fíqa ásauku mundírana sáimbaqa karaambáiqaiqa mámbiqa faiqí ánaasee rakísifaranoo. Mi-uan tauseenna aukuaná minásaimbaqa rakísifaranoo qinée qáfaqiafana. <sup>5</sup>Akaqáusa kásooqaqee wan tauséenna aukuaana áiqarammáfufanoo Ánutufa ínaaqiannaasa mara fíndifuannoo. <sup>6</sup>Indaarú fíndifiraua Ánutufa firaa asasirana níminaqa asasifáranoo. Ínaaqianna fíndi fírafá moo áuqu ínaaqianna kúqirafa máriannoo. Sía indaarú fíndifiraua úrinaaqareefaranoo. Indaarú fíndifiraua Ánutunaindi faqa ásauku mundírana aanáiqikirausa máridaqa wan tauséenna aukuaana Yísuna faqa faiqí ánaaseesaa rakísifaranoo.

#### **Sadannana narí áiku ásauku faqa idáki áquaninna úfafa.**

<sup>7-9</sup>Mi-uan tauseenna aukuaná áiqaráinanoo Ánutufa Sadanna narí rumbáranakinaana idukúsainanoo ráudamakinoo aiqáma máqasaa máriasa kafáa níkaruqiannoo. Níkaruqímaseenoo nárainaiqa moómoosa uqanna aniréeqa núkudara foora qumbiqá áqufifanoo Ánutufa áidimari máqusana Yeerusaree máqusa faqa Ánutunara rímaria fasiqa anaaseesa faqa aiqáma firaaqóo rafúsu quqárúmasee náríraree qíannoo. Aiqáma máqannaasa suqímarusara Kookána máqannaasa faqa Mákookana máqannaasa faqee qímarifaranoo. Rákuanee qímarufanoo innaarunaindari idá firaaqá qumuréenoo aiqáma nárú taikásoofaqa qinée qáfaqiafana. <sup>10</sup>Náru taikásoofanoo Ánutufa faiqí ánaasee níkaru qímaru afaannána rafúseeqeenoo idá fárumaki áfunda mandá márúnaki áqinau. Sía narí kai, óoqai mandá káasau aandau faqa únna qíra tamummaqara fasiqa faqa márúnaki áfaanna rafúsu áqinau. Miqóo misá máridaqa fáasaana faqa eendáki faqa aupúrarana máraidaqa náru náru márifaranoo.

#### **Ánutufa taikára faasaana ufa qíaninna úfafa.**

<sup>11</sup>Qinée Yoohaneesa miqíqufaqa qáfamaseeqa quándaki qáfaafananoo firaa qaari ufiqírafa éekara árimarunasaa minásaa óoqumaru fasiqana faqa qáfaqiafana. Mifá kooroo máfufanoo innaarúna faqa maqá faqa miná áfusaqari dóo taikéenoo taikáfinau. <sup>12</sup>Qinée miqóo qáfaafananoo kúqirausa aiqáma kúqiranakiqari fíndi fíqa Ánutuna qaarí aaqá ufa qíráree qímasee kikíqia máriqau. Úriqararaua faqa óorudupiraua

faqa amana amana kái Ánutuna óorisaa kíkíqiquau. Innaarúnai máriasa mi-kuqírása ákara papiqa qairíseenoo nísaaana ríqau. Papiqa moo káqi máriasa núqu papiqa faqa qairísee qáfanau. Ánutufa mi-papiqánakinaana misá mandá márirana nírana áuqarana qáfamaseenoo ufa miná amana kai níminau. <sup>13</sup>Ánutufa qufanoo ooruku námmani fannoo kúqirausa minakí márusa maréeqeenoo Ánutuna áfusaa quqássoofanoo kúqirana faqa maqá ámeemaanai kúqirana faqa náriki mária kúqirausa maréeqee Ánutuna áfusaa quqáqau. Quqássoofanoo Ánutufa aiqáma nári mandáinaina áuqoona ákiaqara ufa níminau. <sup>14</sup>Kúqiranaki máriasa faqa maqá ámeemaanai kúqiranaki máriasa faqa aiqáma maréeqeenoo idá fárumaki áqinai. Mi-ida farumánaki áqimarianara ínaaqianna kúqirane qinai. <sup>15</sup>Aiqámausa asumu máraaninausa papiqakí núqu márisa misá káqi márifaranoo mi-papiqánaki núqu sía márinausa misá aiqáma maréeqee káqi kási márufanoo idá fárumaki aiqáma áqinai.

**Fúka innaaruna faqa maqá faqa áuquaninna úfafa.**

**21** <sup>1</sup>Maa-nauraa maqáfa faqa innaarúna faqa ooruku námmani faqa dóo taikánau. Taikáfufanoo fúka innaaruna faqa maqá faqa óoqeenána ámaaqa maqasoofaqa qáfaqiafana. <sup>2</sup>Qinée qáfaafananoo Ánutufa qufanoo fúka náaquqara máqusa fúka Yeerusaree innaarúnaindari qumuréenoo óoqeenáa Yeerusaree ámaaqa maqafufaqa qáfaqiafana. Fúka anaasee amundáranara foora afaaqa áuqirafa fúka maqasaa qúminau. <sup>3</sup>Qumuroofanoo ufa moó fannoo Ánutuna innaarúna qaarísaaqari maaqí qímasee firaa kari qinai. Dóo maqee Ánutuna maqúsa faiqíki qumu máridanoo. Mifá misá faqa márinaqa misá miná faiqí ánaasee márifaranoo. Ánutufa narí uqanna misá faqa márinoo misá Ánutufa máriannoo. <sup>4</sup>Mifá aiqámausa naukunu rukáannoo. Sía kafáa kúqirafa faqa ikífaafau qírafa faqa ikíráqarafa faqa nídafirafa faqa sía kafáa mifáuqa máriannoo. Mi-ooqeenaa ainaináfa dóo taikáfinoo.

<sup>5</sup>Mi-ufáfa taikóofanoo qaarísaa márufa qiní qímaqimino qinai. Dóo qinée maqee aiqáma ainaina fúka kai áuqu quqáanaura. Maa-ufáusa ákara rúa, kúqaa ánoona ufa máridanoo minásaa mundímaria úfafa máridanoo. <sup>6</sup>Kafáa qímaqimino qinai. Dóo aiqáma ainaina taikéenoo. Qinée óosana áraafanausa máridaqa taikáaninna áukuana faqaasa máridaqa. Nammáriara nídimarisa fúka maqákiqari ururée mari nammarina, káqi máriira nammari asooárafa sía feefaurírafa káqi nímiannauranoo. <sup>7</sup>Mandáinaina rafáaqafusee úriaaqararaisa qinée maa-ainainná nímiannaura. Qinée misá Ánutusa máriannaura misá qiní qímaakumara márifaranoo. <sup>8</sup>Maparaa ímariasa faqa ueeqée maríasa faqa káaqa ufa rukíee maríasa faqa faiqí ánaasee kuqá nárímaríasa faqa káaqa faiqí ánaaseera rímaríasa faqa áukainaina máraqa nuasa faqa túmunnai faiqí nimana áuqusaida minára rufíasaida innaaru qímaríasa faqa aiqáma

óosana óosana únna ufa qímariasa faqa mi-mandoosanná máraqa nuasa misá maqúsai idá fárumaki márifaranoo. Miqóo idá firaafá fasafasaínoo mandúndi marífa máriannoo. Mi-idána áuqu ínaaqiannaa kúqirafa máridanoo.

### Fúka Yeerusaree ánianínna úfafa.

<sup>9</sup>Miqí qímasee qímaqimisoofanoo qangiroo moó fannoo qísauku dínni taikásee dínni aní qaara marasée márusakiqari aupúrarana maqásaa téeqimáriasakiqari moó fannoo anirée qímaqiminoo qinau. Yoohanee anée maí aniráinaqa auníriranasaa kúqu sipsipa anaqína miná ánaaqa amundárana aní uqafíqaanana qáfa. <sup>10</sup>Miqí qímasoofanoo Ánutuna marauna fannoo qíní dáakufufanoo qangiroo fannoo rafúsueeqeenoo kísaaqa aaqanasaa quqáqísánau. Miqóoqari náaquqara maqusa fúka Yeerusaree máqusa innaarúnaindari Ánutufinnaindari qúmuna uqaqífíqanau. <sup>11</sup>Qúmimarufanoo faqa qumu márinanoo faqa minakíqari Ánutuna káaqa aréenarafa minakíqari tákunasoosa ímarinai. Mi-fuka maqusáfa pupú óoni tánukaidara foora qéemarinai.

<sup>12</sup>Mi-fuka maqusána faandaamurafa óoninnai áuquqoofa márinai kísaaqa ámatooki kámminoo márinai minakí qísaukuqara taikásee qíku óoqu qaaraqánda marasée kooqí márinai, aiqáma kooqísaa qangiroo moó fannoo rakísimarinai. Mi-kooqísasaa Isaraeena áiku ásauku márusa qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara marasée núqu mi-kooqísasaa ákara rinoo márinai. <sup>13</sup>Súani óosana ururée maruqaannai faandaamurasáa qaaramoó kóoqi mi-qaannái márinai. Súani kéeqee marú qaannai qaaramoó kóoqi márinai. Súani dínni ataaqee qaannai qaaramoó kóoqi márinai. Súani dínni ataaqee qaannai qaaramoó kóoqi faandaamurasáa márinai. <sup>14</sup>Mi-ooni faandaamurána óosanaki qísauku qara taikásee qíkunni óoqu qaara marasée fira ooniua márinai. Mi-oonísasaa sipsípa ánaaqi Yísuna áiku ásauku qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara marasée marúsa núqu mi-oonísasaa ákara rinoo márinai.

<sup>15</sup>Mi-qangiroofá qíní qímaqimímaruna ásaukuki ruráa kóora áuqimaruna uqusée máriunannai mi-fuka maqusána faqa faandaamura faqa kooqíuqa faqa amanamásee qáfanau. <sup>16</sup>Mi-fuka maqusána ataaqéenni faqa miná sandáaqai faqa amana amana kái márinai. Aiqáma tu tauséenna faqa foo handaréeta faqa (2,400 kilometer) miná kísaaqa miqímaseenoo kísaaqa uqanna mi-maqusána áti faqa márinai. <sup>17</sup>Mi-fuka maqusa faandaamuráfa fáina máqa qufisara foora áuqirafa márinai. Mi-qangiroofá faandaamura máqasaaqari ámmuqunni amanamásee qáfamaseenoo sikisti metera amana máridanoo feé qinau. Kísaaqa uqanna márinai. <sup>18</sup>Mi-faandaamuráfa pupú óoninnai áuqirafa márinai, mi-maqusánaki máaquuqa kóorannai karásakiara foora ruqíaki qáfee



marufa idaaqírafa uqanna márínau. <sup>19</sup>Faandaamura óosanasaa firaa ooniuqa márufa firaa feefauru áqusaida máree maría óoniuqa mi-firaa oonísasaa afaaqa áuqiíqee maríqau. Faandaamura firaa ooniuqa qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaaraqánda márara óoni mapukíra óoni nifaaqa áuqira óoniuqa márídaqa, núqu faqaa óoniuqa máríqau.

Moo óoni afaaqa moo áuqirafa miná áuqu yasapeera márínau. Mifá saqári ámanee árirafa amanandá tánukaida qéemarufa márínau.

Moo óoni afaaqa áuqirafa miná áuqu akafata márínau. Mifá dirindáasi áriranasaa indiri óoni árirafa márínau.

Moo óoni áuqu eemrarada márínau. Mifá pupú óoni moó saqári ámanee árirafa márínau.

<sup>20</sup>Moo óoni áuqu saradoonikisa márínau. Mifá pupú óoni moó éekara faqa saapáni óoniará foora írafa faqa márínau.

Moo óoni áuqu kananeeriana márínau. Mifá taatuqée saapáni márínau.

Moo óoni áuqu koosa márínau. Mifá pupú óoni moó tumána árirafa márínau.

Moo óoni áuqu beerira márínau. Mifá arooqá óoni fooqáafa saqári amanee árirafa márínau.

Moo óoni áuqu toopasa márínau. Mifá pupú óoni miqírafa tumána árirafa márínau.

Moo óoni áuqu karaseedooni moo óoni márínau. Mifá pupú óoni miqírafa saqári ámanee árirafa márínau.

Moo óoni áuqu tookueesa márínau. Mifá óoni moó saqári ámanee árirafa márínau.

Moo óoni áuqu ameeetisa márínau. Mifá arooqá óoni miqírafa pánnoona árirafa amanandá qáfee marúfa márínau.

Faandaamura firaa ooniuqara mapukíra óoni fée qíqau misá núqu miqímínoo máridanoo. Qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaaraqánda marasée márínau. <sup>21</sup>Fúka Yeerusaree máqusa qíkunni óoqu qaara marasée kooqí márínau. Aiqáma kooqi faandaamurasáa máaqa kooqíara foora áuqínoo márínau. Óoni firaaná qumáree minakí ititée marú óonisa feefaurú áqimarí óonisa firaa ooniuqa óonda firaaná fooqáafa márufaqa qáfaqiafana. Maqúsa qámbaana faqa naambeéqai faqa aiqáma ámiqira kóorannai áuqirafa amanandá qáfee marúfa márínau.

<sup>22</sup>Qinée Yoohaneesa fúka maqusa Yeerusaree qáfamaseeqa náaquqara amaana máqara randéeqa sía márifaqa qáfeeqa. Amaana máqa márinoofau fífau máríqini. Karaambáiqá Ánutufa úriqararafa sipsípa ánaaqi Yísufa faqa miqóo akooqóo márúnara amaana máqa sía márínau. <sup>23</sup>Súani faqa quqoona faqa márínau qáfani. Sía mári qáfeeqa. Máridanoofau fífau máríqini Ánutuna narí firaa areenarafa firaaoóo káaqa qámaqinoo máridanoo, sipsípa ánaaqi mi-maqusána qóomara foora máridanoo.

<sup>24</sup> Aiqáma maa-maqa maaqánasaaqaraasa mi-maqusána káaqa qáranasaa nifáranoo. Misá karaambáiqua nári ámiqira ainainauqa mi-maqusánaki múnu quqéefaranoo. <sup>25</sup> Mi-maqusa kooqísa aiqáma faasaana atúanoo kai máriannoo eendáki faqa sía ititéefaranoo, sía eendá máriannoo káaqa qárafa kai máriannoo, minára kooqí sía ititáidaqa. <sup>26</sup> Aiqáma maqa maaqásaa máriasa misá ámiqira ainaina faqa misá úriqarara áinaina faqa máree anirée mi-maqusánaki fúka Yeerusaree máqusaki kai quqéefaranoo. <sup>27</sup> Sía moo mánda ainaina fannoo mi-maqusánaki kéeqaannoo. Sía moo ásurira ainaina áuqee marí fee únna ufa qímari fee sía mi-maqusánaki kéeqeeefaranoo. Sipsípa ánaaqi fannoo maqásaaqaraasa narí papiqakí núqu ákara rúmaqaisa misá kai mi-maqusánaki kéeqeeefaranoo.

**Káqi márira nammariara qímaqoo úfafa.**

**22** <sup>1</sup> Mi-qangiroofá fúka Yeerusaree maqusa uqaqífiqaseenoo nammári miqóo máruna uqaqífiqanau. Mi-nammarífa Ánutuna faqa sipsípa ánaaqi Yísuna faqa máru qaarínakiqari qumurée fúka maqusa qámbaana óoqu fímarináu. Mi-nammarína áuqu káqi márira nammari fee qiqu. Ámiqira nammari sía dumúna maqá máru nammari mi-nammarífa mookoofa ámanee kai randáida qúmídanoo. <sup>2</sup> Mi-nammarína dínni dínni áfai saqári kambíqanoo máridanoo. Mi-saqarísa aiqáma qúqoonasaa qaqamma íraidanoo kai máridanoo. Miná ámanee aiqáma máqannaasa aurírana teeroo taikánnisee marífa mi-saqari amaneefá máridanoo. <sup>3</sup> Moo áinainara Ánutufa áqurarainna ainaina sía mi-fuka maqusánaki máriannoo, dóo taikáfuannoo. Ánutuna qaarí faqa sipsípa ánaaqi qaarí faqa mi-fuka maqusánaki máridanoo miná áiku ásauku mi-maqusánaki máriasa miná amooqifáranoo. <sup>4</sup> Misá miná óori qáfeefaranoo misá níqinaaqa miná áuqu ákara rínoo máriannoo. <sup>5</sup> Mi-maqusánaki asukuna taikánoo máridanoo sía kafáa máriannoo. Misá sía qóomara súniara íridaqa fífau márídaqa, Karaambáiqua Ánutufa misá qóoma márínaqa miqóoqaraasa karaambáiqara foora náaru náaru rakísi nímaqeeefaranoo.

**Yísufa dóo qúmuaninna úfafa.**

<sup>6</sup> Mi-qangiroofá mi-ainaináusa uqaqífiqaseenoo qímaqiminoo qináu. Mi-ufáusa aiqáma qímamúnafa kúqaa minásaa mundímaríafa márífaqa qímamiqa. Karaambáiqua Ánutufa narí maraquna tamummáqara fasiqauqa nímmarífa narí qangiroo niqíqáifaqa miná aináinira fasiqa ánaaseesa qúsasaa kambíqaaninna ainainausa uqannífiqaanifeera mi-ainaináusa aní uqafíqeeqa.

<sup>7</sup> Yísufa ínniara maqásaa máriasara maaqí qídanoo, qinée qúsasaa kafáa óoqu fúanaura. Maa-papiqánakinaa ufa irisée mi-maú fímariasa misá asasifáranoo.

<sup>8</sup>Qinée Yoohaneesa mi-ainainná aiqáma qáfamasee iriséeqa dāaquoofaqa uqaqífíqee marí qangiroona áikuki maqásaa áqufiqa amooqianéeriafananoo mifá qáoo qímasee qinau. <sup>9</sup>Óo sía miqía Ánutuna kai amooqía. Qinée aní faqa moodāa ainainí marúnausa márídaqa aní áfasausa tamummáqara fasiqauqa faqa moodāa ainainí marúnausa márídaqa. Maa-papiqánakinaa ufamau fímariasa misá faqa moodāa ainainí marúnausa márídaqa. Sía qiní qimooqia Ánutuna kai amooqía. <sup>10</sup>Mi-qangiroofá kafáa qímaqíminoo qinau. Yoohanee anée maa-papiqánakinaa ufa tamummáqara ufa márídanoo sía qumeeráa, qímannimia. Aiqáma maa-ainaináusa qúsasaa kambíqaannoo sía amana quandásee kaifáa kísaaqasaa fúannoo, qúsasaa dóo kambíqaannoo. <sup>11</sup>Ánaaseera fanandírana, faiqíara fanandírana, miqída nariara nariara rímariasa sáina miqídaqa máriaqa, mandóosana mandóosana máree maríasa sáina miqídaqa máriaqa. Ámiqira óosana máree maríasa sáina miqídaqa máriaqa. Máparaammásee ámiqira oosana firaqóo máree maríasa sáina miqídaqa máriaqa.

<sup>12</sup>Dóo íríaqa Yísufa ínniara qídanoo. Qinée qúsasaa óoqufuanaura. Ínnee máree maríanna ákiaqara úqírausa dóo óoqu fíqa múqu nímianauranoo. <sup>13</sup>Qinée óosana ároonakiqari márúnausa márídaqa. Qinée taikáaninna aukuanna faqaasa márídaqa.

<sup>14</sup>Nári qamunandá nammári uqusée á nukara qámunna faqáasa misá kai amaná fúka Yeerusaree máqusa kooqíki kéeqafíqa káqi náaru márira saqari qaqamma amaná díqisee neefáranoo. Miqímariasa asasifáranoo. <sup>15</sup>Mi-maqusána áqoosai káaqa ufa rukíee maríasa faqa áukainaina máraqa nuasa faqa faiqí ánaasee nariara nariara fanandí maríasa faqa faiqí ánaasee kuqá narí maríasa faqa saqárinnaí faiqí nimana áuqusaida innaaru qímariasa faqa únna óosana áuqimariasa faqa únna ufa qímariasa faqa misá aiqáma áqoosai márifaranoo.

<sup>16</sup>Qinée Yísufa maa-ufáusa amaana máqaki kéeqee maríasa qímannimiaqee qímasee qeeqá qangiroo aqiqéeqa. Qinée Dafidina óosanakiqari mináti márídaqa. Qinée kanánaana duqudéeqiara foo káaqa qéemarunauusa márídaqa.

(Yísuna saqáriki maríasa aiqáma miná aqoónausara foora máriafanoo misára Yoohaneefa moodáanaki sipsípa ánaaqi Yísuna ánaaqa fée qídanoo maa-papiqánaki qídanoo.) <sup>17</sup>Ánutuna maraquna faqa sipsípa ánaaqi Yísuna ánaaqa faqa aiqámausara maí ániaqee qídaqa. Aiqáma maa-ufána írimariasa ínnee faqa quandáfi niqoónausa náaraaqa ániaqee qiaqa. Yísufa náaru márira nammari nímianee qídanoo. Aiqáma nammáriara nídimarisa dóo anirée naaqa. Sía feefaurífaranoo, nídimarinausa káqi naaqa.

#### Taikára ufa.

<sup>18</sup>Qinée Yoohaneesa aiqámausa maa-papiqánakinaa tamummáqara ufa írimariasa dóori kándamasee aaquqímannimaqaidaqa faiqí moó fannoo

maa-papiqánakinaa ufa moó narí úfa minásaa ootúpamásee qínafa miná ákiaqara Ánutufa maa-papiqánakinaa aupúrarana nárirana mara mi-fasiqána áriranasaa ootúpáinanoo firaanáikiannoo. <sup>19</sup>Kafáa faiqí moó fannoo maa-papiqánakinaa tamummaqara ufa áti rafáaqafinanoo minára mi-fasiqáfa náaru márira saqari qaqama néemariana Ánutufa rafáaqafuannoo sía náannee qíannoo miná náaquqara fúka maqusaki kéeqaranara faqa Ánutufa rafáaqafusee qáoo qíannoo. Maa-papiqánakinaa ufamau sía fuanára qáoo qíannoo.

<sup>20</sup>Qinée maa-papiqánakinaa ufa qíma afeekaikámmannimi márunausa Yísusa maaqí qímasee qímannimidaqa kúqaa uqanna qinée qúsasaa ínnee iannái kaifáa óoqu fúanaura. Qinée Yoohaneesa minára maaqí qídaqa. Óo karaambáiqá Yísu dóo qúmuannee qídaqa.

<sup>21</sup>Karaambáiqá Yísuna ámiqira áfaarirafa ínne aiqámausaki máriani.